

STAROSLOVANSKO GROBIŠČE DLESC PRI BODEŠČAH

TIMOTEJ KNIFIC, ANDREJ PLETERSKI

Filozofska fakulteta, Inštitut za arheologijo SAZU, Ljubljana

Podatki o najdišču. *Ledina:* Dlesc. *Zaselek:* . . . *Naselje:* Bodešče. *Topografska enota:* Bled. *Topografsko področje:* Radovljica VI. Parc. št. 1197, 1198, 1199, 1358 k. o. Ribno. *Koordinate* (1 : 50 000): Bled 2 : 5433.825 — 5134.450.¹

Uvod

Na robu blejske ravnine, nad sotočjem obeh Sav, leži vas Bodešče (sl. 1). Deli se na zaselke Na pečeh, V potoku in Bodešče. Severno od Bodešč, v oddaljenosti približno sto metrov, vodi med njivami in travniki kolovoz proti Bledu (sl. 2). Tik ob kolovozu se na ledini Dlesc dviguje ledeniška gomila (pr. 20 m; viš. 2 m). Tu je pred drugo svetovno vojno, leta 1937 ali 1938, pokojni Anton Mulej, po domače Marofar, pri kopanju peska skupaj s sosedi naletel na človeško okostje. Da bi preprečil nadaljnje razkopavanje je sem zasadil oreh (sl. 3).

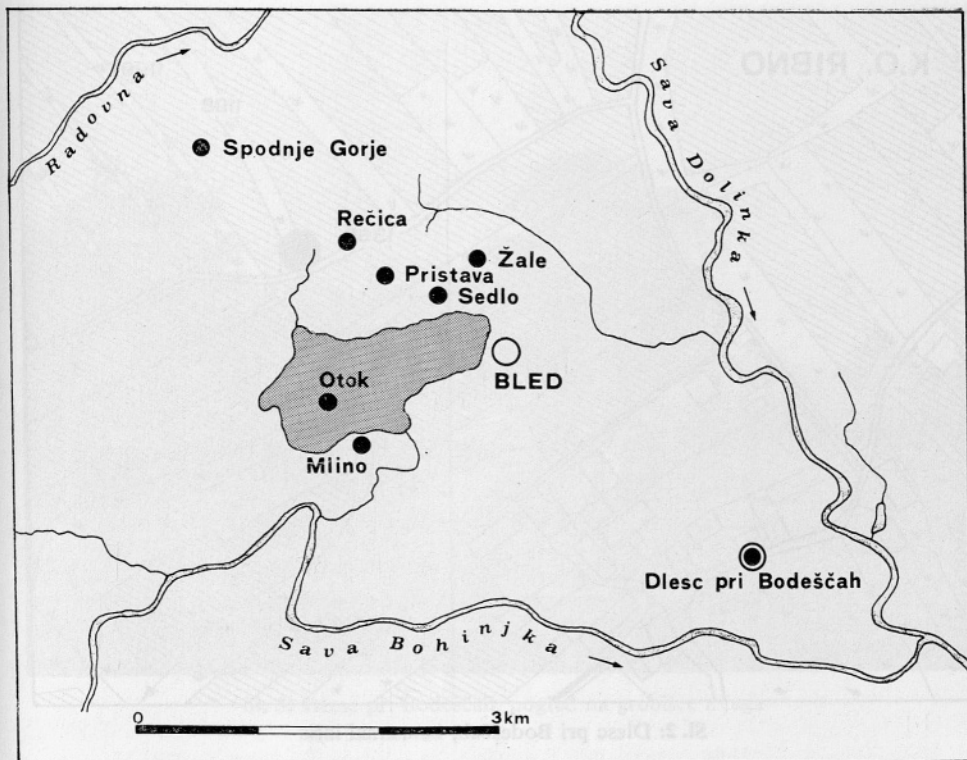
Pri arheološki topografiji Blejskega kota, ki teče od leta 1977 dalje, so podatke A. Muleja obogatili še drugi domačini s pripovedjo o zakladu, ki je baje zakopan na Dlescu, in z izročilom o vsakoletnem kresovanju na tem mestu. Zato je ekipa Inštituta za arheologijo SAZU in PZE za arheologijo Filozofske fakultete iz Ljubljane opravila leta 1979 poskusni izkopavanja: na vznožju gomile (15.—17. 8.) in, ko so bile pospravljene poljščine, na njivi ob njej (23.—27. 10.) Izkopano je bilo 14 staroslovanskih grobov. Naslednje leto (18.—31. 8.) pa je bilo pri načrtnem raziskovanju izkopanih še 33 grobov (priloga 1). Delo je v celoti financirala Raziskovalna skupnost Slovenije. Arheološko gradivo in dokumentacijo hrani Gorenjski muzej v Kranju.²

Grobovi in najdbe

Grob 1. Leta 1937 ali 1938 ga je prekopal A. Mulej. Po pripovedi je okostje ležalo na hrbtu, v smeri Z—V. Pridatkov najditelj ni opazil.

Grob 2 (T. 1). Pokop: jama je pravokotna, vogali so zaobljeni; dol. 1,94 m, šir. 0,61 m glob. pri glavi 0,59 m, pri nogah 0,43 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,15 m). Jama je obložena s posameznimi prodniki. V zasipu sta bila drobca črno-rdeče žgane lončenine. Smer pokopa je Z — V, 117°. Okostje: M, mat., dol. 1,63 m, dobro ohranjeno.

* Številke v oklepajih pomenijo pridatke v posameznih grobovih, predločenih na tablah. Merilo: grobovi 1 : 20, lončenina 1 : 2, drugi predmeti 1 : 1.

Sl. 1: staroslovanska najdišča v Blejskem kotu

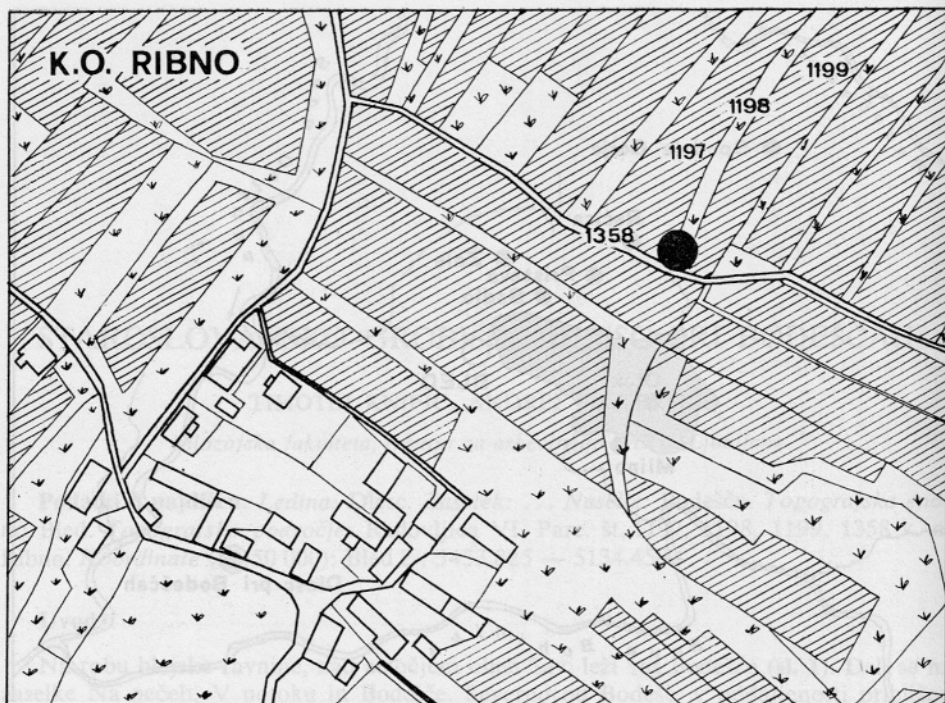
Lobanja je obrnjena na desno, desnica je iztegnjena ob telesu, dlan je položena na desno stegenico. Levica je upognjena na medenico. Pridatki: v grobnem zasutju leži pod kostni goleni odlomek lončenine (1)*.

1. Odlomek ramena posode iz gline, pomešane z drobnim peskom. Zunanja površina je rjava, notranja je črna. Prelom je črn. Posoda je okrašena s trojno valovnico z ovalnim in koničastim prehodom ter vodoravnim žlebičem.

Grob 3. (T. 1). Pokop: jama je pri glavi ovalna, pri nogah pa je njen obris neizrazit; šir. 0,50 m, glob. pri glavi 0,57 m, pri nogah 0,49 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,15 m). Jama je obložena s posameznimi prodniki. Smer pokopa je Z — V, 117°. Okostje: M, mat., dol. 1,67 m, dobro ohranjeno. Roki sta iztegnjeni ob telesu, dlani sta položeni na stegenici. Pridatki: tik ob zunanji strani leve podlahti nož (1), na prstnem členku desnice je zeleni volk; predmet (prstan ?) ni ohranjen.

1. Železen nož. Trn se od hrbta in ostrine rezila stopničasto loči. V konici se ostrina upogiba k hrbtu. Na reziluje ostanek lesa; dol. 14,7 cm; šir. 1,2 cm.

Grob 4. (T. 1). Pokop: obris grobne jame ni viden, grob. pri glavi 0,30 m. Vkopana je skozi prst do peščenih tal. Grob je bil deloma prekopan (v zasutju so bili odlomki lončenine iz mlajšega obdobja). Smer pokopa je Z — V, 112°. Okostje: Ž, iuv., ohranjena dol. 0,46 m. Lobanja je nagnjena na desno. Okostje je od prsnega koša navzdol uničeno. Leva nadlahtnica je v drugotnem položaju in leži čez levo polovico prsnega koša. Pridatki: pod lobanjo odlomki obsenčnika (1), pod zatilnico obsenčnik (2).

Sl. 2: Dlesc pri Bodeščah, katastrski izris

1. Odlomka obsečnika iz tanke bronaste žice; dol. 2,1 cm; deb. 0,1 cm.
2. Obsečnik iz tanke bronaste žice. Spenjal se je z zanko in kaveljčkom; vel.: 4,8 × 3,4 cm; deb. 0,1 cm.

Grob 5 (T.2). Pokop: obris grobne jame ni viden; gl. pri glavi 0,36 m. Vkopana je skozi prst do peščene osnove. Smer pokopa je Z — V, 110°. Okostje: O, inf. II., ohranjena dol. 0,47 m. Lobanja je obrnjena na levo. Okostje je od prsnega koša navzdol uničeno. Brez pridakov.

Grob 6 (T.2). Pokop: dvojni grob. Jama je pri glavi ovalna, pri nogah njen obris ni izrazit; šir. 0,68 m, glob. pri glavi 0,65 m, pri nogah 0,56 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,21 m). Smer pokopa je Z — V, 123°. Okostje: M, mat., dobro ohranjeno, dol. 1,72 m. Roki sta iztegnjeni ob telesu, dlan levice položena na stegenico. O, inf. I (dojenček), slabo ohranjeno, le deli lobanje in odlomek dolge kosti. Leži ob desni nogi odraslega okostja. Plastovitost: spodnja polovica groba 6 je bila vkopana v niže ležeči grob 14. Pridatki: na levi (1) in desni (2) strani otroške lobanje sta obsečnika. Pri okostju odrasle osebe je na zunanji strani leve stegenice nož (3).

1. Bronast obsečnik z odebelitvijo na enem koncu, drugi se zaključuje ovalno; vel. 2,9 × 2,2 cm; deb. 0,2 cm.

2. Bronast obsečnik z odebelitvijo na enem koncu, drugi se zaključuje ovalno; vel. 2,7 × 2,3 cm; deb. 0,2 cm.

3. Železen nož. Trn se od ostrine rezila stopničasto loči, v hrbet pa prehaja poševno. V konici se hrbet lomi k ostrini; dol. 15,9 cm; šir. 1,8 cm.

Grob 7 (T.2). Pokop: jama je pri glavi pravokotna z zaobljenimi vogali, pri nogah pa je ovalna; dol. 1,15 m, šir. 0,40 m, glob. pri glavi 0,48 m, pri nogah 0,55 m. Vkopana je

Sl. 3: Dlesc pri Bodeščah, pogled na grobišče z juga

skozi prst v peščena tla (do 0,10 m). Smer pokopa je Z — V, 137°. Okostje: O, inf. I., slabo ohranjeno, le ravsuta lobanja in odlomek dolge kosti. Brez pridatkov.

Grob 8 (T. 3 in sl. 4). Pokop: jama je pri glavi pravokotna z zaobljenimi vogali, pri nogah pa njen obris ni izrazit; šir. 0,86 m, glob. pri glavi 0,51 m, pri nogah 0,50 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,11 m). Na desni strani okostja je ob glavi obložena s prodniki. Smer pokopa je Z — V, 100°. Okostje: Ž, ad., dol. 1,46 m, dobro ohranjeno. Lobanja je nagnjena na levo, roki sta iztegnjeni ob telesu. Pridatki: na lobanji obsenčnik (1), na levem ramenu obsenčniki (2—4).

1. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; vel.: 5,2 × 4,7 cm; deb. 0,2 cm.
2. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; vel.: 5,1 × 4,7 cm; deb. 0,2 cm.
3. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; vel.: 5,5 × 5,1 cm; deb. 0,25 cm. Vdet je bil v obsenčnik (4).
4. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; vel.: 5,4 × 4,8 cm; deb. 0,2 cm. Vdet je bil v obsenčnik (3).

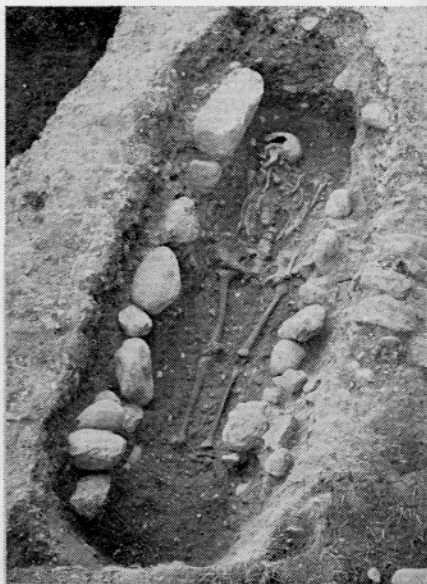
Grob 9 (T. 3). Pokop: jama je ovalna; dol. 1,18 m, šir. 0,45 m, glob. 0,38 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,07 m). Smer pokopa je Z — V, 97°. Okostje: O, inf. II, dol. 1,00 m slabo ohranjeno. Brez pridatkov.

Grob 10 (T. 4). Pokop: jama je pravokotna; dol. 1,71 m, šir. 0,53 m, glob. pri glavi 0,47 m, pri nogah 0,37 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je Z — V, 107°. Okostje: Ž, mat., dol. 1,44 m, srednje ohranjeno. Lobanja je nagnjena na levo, levica je iztegnjena ob telesu, desnica je upognjena na medenico. Pridatki: na vsaki strani lobanje je obsenčnik (1, 2), na desni roki prstan (3).

1. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; pr. 3,5 cm; deb. 0,25 cm.

4

5

Sl. 4: lega obsenčnikov v grobu 8. — Sl. 5: grob 27 s kamnito oblogo

2. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; pr. 3,5 cm, dol. 0,25 cm.

3. Srebrn prstan, vlit, sklenjen. Presek je trikoten; pr. 2,4 cm.

Grob 11 (T. 4) Pokop: jama je ovalna; dol. 1,95 m, šir. 0,53 m, glob. pri glavi 0,47 m, pri nogah 0,37 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,08 m). Smer pokopa je Z — V, 103°. Okostje: Ž, juv., dol. 1,63 m, srednje ohranjeno, kosti prsnega koša premaknjene. Lobanja je nagnjena na desno, desnica je iztegnjena ob telesu, levica je upognjena na medenico. Brez pridatkov.

Grob 12 (T. 5) Pokop: dvojni grob. Jama je pri glavah pravokotna z zaobljenimi vogali, pri nogah pa je ovalna; dol. 1,97 m, šir. 0,91 m, glob. pri glavah 0,51 m, pri nogah 0,25 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,05 m). Jamo omejujejo ob straneh in za lobanjo odrasle osebe oglati prodniki. Smer pokopa je Z — V, 113°. Okostje: Ž, mat., dol. 1,59 m, slabo ohranjeno, kosti so premaknjene. Okostje: O, inf. II, dol. 1,29 m, slabo ohranjeno, kosti premaknjene. Leži na desni strani odraslega okostja. Lobanji sta v isti višini. Pridatki: na prstnem členku desnice odrasle osebe prstan (1), na desni strani otroške lobanje obsenčnik (2).

1. Prstan iz bronaste pločevine, delno ohranjen; pr. 1,9 cm.

2. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; pr. 4,1 cm; deb. 0,2 cm.

Grob 13 (T. 4) Pokop: jama je pri glavi pravokotna z zaobljenimi vogali, pri nogah je njen zaključek nejasen; šir. 0,49 m, glob. pri glavi 0,44 m, pri nogah 0,34 m. Vkopana je skozi prst v peščeno osnovo (do 0,12 m). Smer pokopa je Z — V, 93°. Okostje: Ž, juv., dol. 1,24 m, slabo ohranjeno. Lobanja je obrnjena na desno, roki sta iztegnjeni ob telesu. Pridatki: 17 cm desno od lobanje leži obsenčnik (1), na desnici je prstan (2). Na levem ramenu spodnje čeljustnice je zeleni volk.

1. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; pr. 3,3 cm, deb. 0,2 cm.

2. Bronast prstan, ulit, sklenjen. Kalupa sta bila pri ulivanju zamaknjena, zato je ulivni šiv prstana stopničast. Presek je trikoten; pr. 2,2 cm.

Grob 14 (T. 5. in sl. 6—9) Pokop: prazen grob. Jama je pravokotna z zaobljenimi vogali (sl. 6); dol. 2,58 m, šir. 0,81 m, glob. na zahodni strani je 0,94 m, na vzhodni 1,05 m.

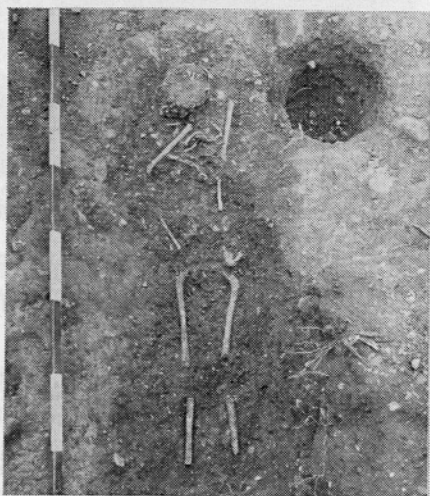
6

7

8

9

Sl. 6: grob 14 v ravnini peščenih tal. — Sl. 7: zasutje groba 14. — Sl. 8: prazen grob 14.
— Sl. 9: grob 31 in jama za kol

Vkopana je skozi prst globoko v peščena tla (do 0,31 m). V zahodni polovici je grušč, ki ga sestavljajo za pest debeli obli in oglati prodniki (sl. 7). Na vzhodni strani stoji večja skala trikotne oblike, ki gleda 0,27 m nad površino peščene osnove (sl. 8). Sloni na dveh velikih kamnih. Na severni strani, ob robu grobne jame, sta bili stojki (sl. 6). Prva (na vzhodni strani) je zapolnjena s temnorjavo prstjo, pomešano z drobci oglja in kamni; pr. 0,23 m, glob. 0,94 m (v peščena tla je poglobljena 0,32 m). Druga stojka je zapolnjena z rjavo zemljo; pr. 0,20 cm, glob. 0,70 m. Zahodno od obeh stojk, ob grobu 31, je tretja (sl. 9), ki je zasuta s peščeno prstjo; pr. 0,30 m, glob. 0,68 m (v peščena tla je poglobljena 0,35 m). Smer grobne jame je 98°. Plastovitost: zahodna polovica groba 14 in srednja stojka ležita pod spodnjo polovico groba 6. V jami ni okostja in pridatkov.

Grob 15 (T. 6). Pokop: jama je ovalna; dol. 1,88 m, šir. 0,63 m, glob. pri glavi je 0,71 m, pri nogah 0,43 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla. Na desni strani je več prodnikov, ki sodijo k zasutju. Smer pokopa je Z — V, 120°. Okostje: nedol., ad., dol. 1,42 m, slabo ohranjeno. Glava je obrnjena na levo, desnica je upognjena na medenico, kosti nog in leve roke pa so premaknjene. Pridatki: ob desni nadlahti je živalski zob (spodnji meljak M3 ovce ali koze), v zasutju groba je pri nogah železen nož (1).

1. Železen nož. Trn prehaja v rezilo poševno, to se zožuje v konico bliže hrbtu. Na trnu in rezilu so ostanki lesa; dol. 11,1 cm; šir. 1,2 cm.

Grob 16 (T. 6). Pokop: jama je pri glavi pravokotna z zaobljenimi vogali, pri nogah je ovalna; dol. 1,48 m, šir. 0,50 m, glob. pri glavi 0,65 m, pri nogah 0,34 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,20 m). Na desni strani je več kamnov, ki sodijo k zasutju. Smer pokopa je Z — V, 120°. Okostje: O, inf. II, dol. 1,23 m, dobro ohranjeno. Lobanja je obrnjena na levo. Roki sta iztegnjeni ob telesu. Pridatki: na prstu desnice prstan (1), med stegenicama je nož (2).

1. Prstan iz bronaste pločevine. Spet je bil z železno zakovico. Okrašen je z dvema vrstama vtisnjenih črtic; pr. 1,9 cm.

2. Železen nož. Trn prehaja v rezilo poševno. Rezilo se zožuje v konico bliže hrbtu; dol. 10,9 cm; šir. 1,3 cm.

Grob 17. (T. 6). Pokop: le pri glavi je jama vkopana skozi prst do peščenih tal, zato njena oblika ni poznana; glob. pri glavi 0,42 m, pri nogah 0,24 m. Ob nogah so prodniki, ki verjetno sodijo k zasutju. Smer pokopa je Z — V, 120°. Okostje: O, inf. II, dol. 0,98 m, slabo ohranjeno. Levica iztegnjena ob telesu. Brez pridatkov.

Grob 18 (T. 7 in sl. 11). Pokop: jama je ovalna; dol. 2,00 m, šir. 0,66 m, glob. pri glavi 0,70 m, pri nogah 0,47 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,22 m). Smer pokopa je Z — V, 127°. Okostje: M, mat., dol. 1,83 m, dobro ohranjeno. Lobanja je nagnjena na levo, roki sta upognjeni na medenico. Nogi sta v kolenih tesno skupaj. Plastovitost: zgornji del groba 18 leži nad spodnjim delom groba 32. Brez pridatkov.

Grob 19 (T. 7 in sl. 11). Pokop: pri glavi je jama ovalna, pri nogah pravokotna z zaobljenimi vogali; dol. 2,05 m, šir. 0,62 m, glob. pri glavi 0,73 m, pri nogah 0,42 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,28 m). Za lobanjo in pri stopalih je nekaj kamnov, ki sodijo k zasutju. Smer pokopa je Z — V, 120°. Okostje: M, mat., dol. 1,73 m, dobro ohranjeno. Desnica je upognjena na medenico, levica pa v naročje. Nogi sta široko razmaknjeni. Pridatki: ob levem kolku nož (1).

1. Železen nož. Trn stopničasto prehaja v rezilo. Rezilo se zožuje v konico bliže hrbtu (?); dol. 9,0 cm; šir. 1,4 cm.

Grob 20 (T. 8). Pokop: jama je vkopana v prst, zato njena oblika ni znana; glob. pri glavi 0,46 m, pri nogah 0,30 m. Smer pokopa je Z — V, 108°. Okostje: O, inf. II, dol. 1,08 m, slabo ohranjeno, kosti so premaknjene. Roki sta iztegnjeni ob telesu. Pridatki: na prstu desnice prstan (1).

1. Prstan iz bronaste pločevine, s presegačočima koncema; pr. 1,9 cm.

Grob 21 (T. 7). Pokop: jama je ovalne oblike; dol. 1,52 m, šir. 0,54 m, glob. pri glavi 0,46 m, pri nogah 0,55 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je Z — V, 100°. Okostje: O, inf. II, dol. 1,27 m, slabo ohranjeno. Roki sta iztegnjeni ob telesu. Pridatki: za lobanjo je obsenčnik (1), na lobanji drugi (2), na prstu desnice prstan (3).

1. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; pr. 2,9 cm; deb. 0,2 cm.
2. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; pr. 2,8 cm; deb. 0,2 cm.
3. Prstan iz bronaste pločevine s presegajočima koncema; pr. 1,8 cm.

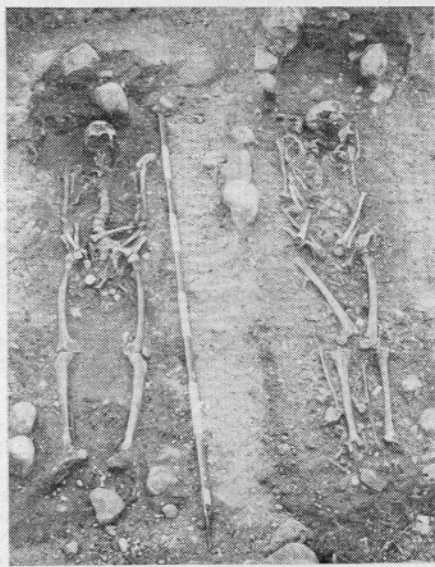
Grob 22 (T. 8). Pokop: dvojni grob. Jama je v zgornjem delu uničena (izkop peska), v spodnjem je pravokotna z zaobljenimi vogali; glob. pri ramenu 0,63 m, pri nogah 0,26 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,23 m). Smer pokopa je Z — V, 103°. Okostje: Ž, ad., ohranjena dol. 1,26 m, lobanja in desna stran prsnega koša sta prekopani; srednje ohranjeno. Desnica je upognjena na medenico, levica je iztegnjena ob telesu. Nogi sta široko razmaknjeni. Okostje: O, inf. I, slabo ohranjeno (le lobanja). Leži na levi stegenici odraslega. Pridatki: na otroški lobanji je obsenčnik (1), še eden je na levi strani manjkajoče lobanje odraslega okostja (2).

1. Bronast obsenčnik z dvojnima (?) odebelitvama na konceh; vel. 4,0 × 3,6 cm; deb. 0,3 cm.

2. Bronast obsenčnik s četverno odebelitvijo na enem in trojno na drugem koncu. Ulit, površina je zglajena s pilo; pr. 4,3 cm; deb. 0,35 cm.

10

11

SI. 10: grob 44 in jama za kol. — SI. 11: grobova 18 in 19

Grob 23 (T. 8). Pokop: jama je ovalna; dol. 1,74 m, šir. 0,71 m, glob. pri glavi 0,46 m, pri nogah 0,30 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,15 m). Smer pokopa je Z — V, 105°. Okostje: Ž, mat., dol. 1,38 m, slabo ohranjeno. Lobanja je nagnjena na levo, desnica je iztegnjena ob telesu, levica upognjena na medenico. Noge so razmaknjene. Pridatki: na levi strani lobanje obsenčnik (1).

1. Obsenčnik iz slabega srebra z enojno odebelitvijo na konceh; pr. 4,0 cm; deb. 0,2 cm.

Grob 24 (T. 9). Pokop: jama je pri glavi ovalna; glob. pri glavi 0,45 m, pri nogah 0,47 m. Vkopana je skozi prst deloma v peščena tla (do 0,12 m), deloma pa v zasutje groba 32. Smer pokopa je Z — V, 128°. Okostje: O, inf. I, dol. 0,52 m, slabo ohranjeno. Plastovitost: grob 24 leži nad zgornjim delom groba 32. Brez pridatkov.

Grob 25 (T. 9). Pokop: Jama je pri glavi ovalna; šir. 0,35 m, glob. 0,42 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je Z — V, 122°. Okostje: O, inf. I, ohranjena dol. 0,56 m. Brez pridatkov.

Grob 26 (T. 8). Pokop: jama je ovalna; dol. 1,38 m, šir. 0,41 m, glob. pri glavi 0,35 m, pri nogah 0,42 m. Vkopana je skozi prst v mivkasta tla (do 0,15 m). Smer pokopa je Z — V, 112°. Okostje: O, inf. II, dol. 1,05 m, srednje ohranjeno. Lobanja je nagnjena na desno. Desnica je upognjena na medenico. Brez pridatkov.

Grob 27 (T. 9. in sl. 5). Pokop: jama je pravokotna z zaobljenimi vogali; dol. 2,45 m, šir. 0,90 m (v ravnini peščenih tal), dol. 2,21 m, šir. 0,50 m (na dnu), glob. pri glavi 0,89 m, pri nogah 0,85 m. Vkopana je skozi prst globoko v peščena tla (do 0,50 m). Na obeh straneh je jama strnjeno obložena z velikimi oglatimi prodniki, ki ležijo nad ravnino okostja in pod ravnino peščenih tal (glej na risbi). Grobni stranici s kamnito oblogo sta v sredini rahlo razmaknjeni. Tik nad okostjem so bili ostanki deske. Smer pokopa je Z — V, 126°. Okostje: M, mat., dol. 1,62 m, dobro ohranjeno, lobanja je obrnjena na desno. Roki sta iztegnjeni ob telesu, desnica leži pod medenico, levica pa na njej. Pridatki: ob levem kolku nož (1).

1. Železen nož. Trn poševno prehaja v rezilo, ki se enakomerno zožuje v konico. Na trnu so ostanki lesenega držaja, na rezilu pa usnjene nožnice; dol. 16,3 cm; šir. 2,2 cm.

Grob 28 (T. 10). Pokop: jama je ovalna; dol. 2,15 m, šir. 0,70 m, glob. pri glavi 0,47 m, pri nogah 0,49 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,25 m). Smer pokopa je Z — V, 112°. Okostje: M, ad., dol. 1,79 m, dobro ohranjeno. Lobanja je obrnjena na desno, roki sta iztegnjeni ob telesu. Nogi sta razmaknjeni. Pridatki: na desni kolčnici je ležal nož z okovoma nožnici (1); v noževi rji je košček tkanine (T. 15: a).

1. Železen nož. Trn stopničasto prehaja v ostrino. V konici se ostrina upogiba k hrbtu; dol. 12,6 cm; šir. 1,8 cm. Od nožnice sta ohranjena dva železna okova platnic, ki sta okrašena s prečnimi žlebiči; dol. 5,8 cm.

Grob 29 (T. 10). Pokop: jama je ovalna; dol. 1,90 m, šir. 0,57 m, glob. pri glavi 0,48 m, pri nogah 0,52 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,16 m). Smer pokopa je Z — V, 105°. Okostje: Ž, juv., dol. 1,50 m, srednje ohranjeno. Lobanja je nagnjena na desno. Desnica je iztegnjena ob telesu, levica je položena na medenico. Pridatki: na desni strani lobanje je obsenčnik (1), na levi njegov par (3), na desni roki je prstan (2).

1. Bronast obsenčnik z enojno odebelitvijo na konceh; površina je zglajena s pilo; pr. 3,8 cm; deb. 0,2 cm.

2. Prstan iz bronaste pločevine, okrašen z dvema pasovoma vrezanih črtic; pr. 1,9 cm.

3. Bronast obsenčnik z enojno odebelitvijo na konceh; površina je zglajena s pilo; pr. 3,7 cm; deb. 0,2 cm.

Grob 30 (T. 9). Pokop: jama je ovalna; dol. 1,23 m, šir. 0,43 m, glob. pri glavi 0,42 m, pri nogah 0,47 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je Z — V, 108°. Okostje: O, inf. I, ohranjena dol. 0,81 m, slabo ohranjeno. Na desni strani lobanje je uhan (1). Na levi strani lobanje leži obsenčnik (3) na uhanu (2).

1. Odlomek kovanega bronastega polmesečastega uhana; pr. 3,0 cm.

2. Kovan bronast polmesečast uhan. Na vidni strani je okrašen z vrezanim robom in petimi polkrogli. Ta okras je narejen s tresočim vrezom. Na rogljičih, ki se zaključujeta z odebelitvijo, so vrezani po trije vodoravni žlebiči; pr. 3,0 cm (sl. 27).

3. Srebrn obsenčnik z odebelitvijo na konceh; pr. 2,6 cm; deb. 0,15 cm.

Grob 31 (T. 11 in sl. 9). Pokop: jama je pri glavi ovalna, pri nogah njen obris ni jasen; šir. 0,52 m, glob. pri glavi 0,46 m, pri nogah 0,54 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je Z — V, 118°. Okostje: O, inf. II, dol. 1,21 m, slabo ohranjeno, kosti deloma premaknjene. Pridatki: ob levi podlahtnici je nož (1).

1. Železen nož. Trn poševno prehaja v rezilo. V konici se hrbet lomi k ostrini; dol. 10,9 cm; šir. 1,4 cm.

Grob 32 (T. 11). Pokop: jama je pri glavi pravokotna, pri nogah njen obris ni jasen; šir. 0,50 m, glob. 0,80 m. Vkopana je skozi prst globoko v peščena tla (do 0,44 m). Za glavo je več prodnikov, ki sestavljajo oblogo grobne jame. Smer pokopa je Z — V, 128°. Okostje: Ž, mat., dol. 1,45 m, dobro ohranjeno. Lobanja je nagnjena na desno, desnica je upognjena na stegenico, levica pa na medenico. Kostni obeh goleni so premaknjene. Plastovitost: zgornji del groba 32 leži pod grobom 24, spodnji del groba 32 pa pod zgornjim delom groba 18. Pridatki: pod desno stranjo spodnje čeljustnice je obsenčnik (1).

1. Bronast obsenčnik z ravno odrezanima koncema; pr. 2,0 cm; deb. 0,1 cm.

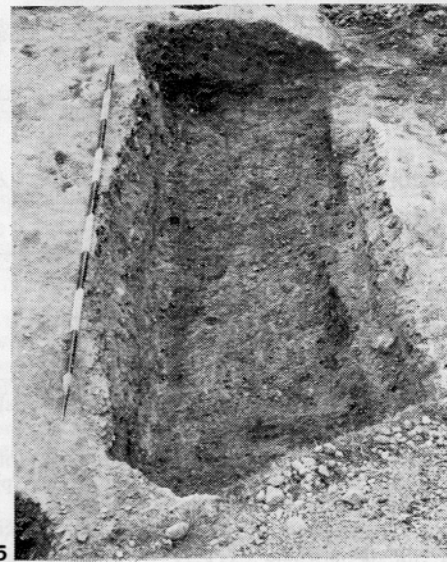
12

13

14

15

Sl. 12: grob 33 v ravnini peščenih tal. — Sl. 13: zasutje groba 33 nad krsto. — Sl. 14: ostanki oboda krste v grobu 33. — Sl. 15: ostanki oboda in prečnih desk krste v grobu 33

Grob 33 (T. 11 in sl. 12—16). Pokop: jama je pravokotna (sl. 12), v zgornji polovici širša (desni zgornji vogal ni bil odkopan, ker sega pod kontrolni prerez); dol. 2,53 m, šir. 1,05 m (v ravnini peščenih tal), dol. 2,35 m, šir. 0,68 m (krsta), glob. pri glavi 1,01 m, pri

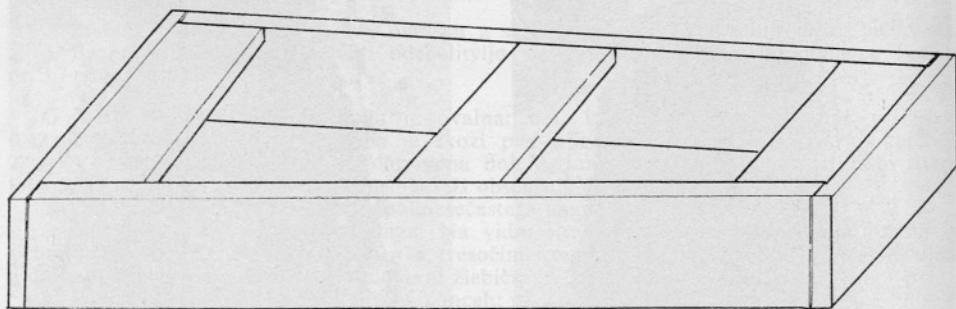

16

17

Sl. 16: grob 33. — Sl. 17: grob 35 nad grobom 45, ki ima med stopali lonček

Sl. 18: Dlesc pri Bodeščah, poskus rekonstrukcije krste iz groba 33

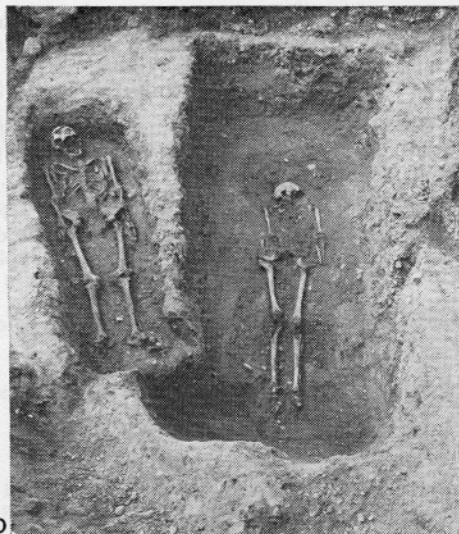
nogah 0,95 m. Vkopana je skozi prst globoko v peščena tla (do 0,59 m). Pod ravnilno peščenih tal je bila na sredini groba gruča prodnikov (sl. 13), ki so ležali na pravokotni krsti (sl. 14). Krsta (sl. 18) je bila sestavljena iz štirih stranskih desk, ki so bile med seboj povezane s tremi prečnimi deskami, ležečimi preko glave, pasu in stopal (sl. 15). Smer pokopa je Z—V, 135°. Okostje: M, mat., dol. 1,77 m, dobro ohranjeno (sl. 16). Lobanja je obrnjena na levo, roki sta iztegnjeni ob telesu. Pridatki: na notranji strani leve podlahti leži nož (1), s konico proti lobanji.

1. Železen nož. Dolg trn prehaja v ostrino poševno, v hrbet pa stopničasto. Rezilo se enakomerno zožuje v konico; dol. 14,3 cm; šir. 1,8 cm.

Grob 34 (T. 12 in sl. 19, 20). Pokop: jama je pravokotna; dol. 2,65 m, šir. 1,20 m (v ravnini peščenih tal), dol. 2,45 m, šir. 1,07 m (v ravnini okostja), glob. pri glavi 1,21 m, pri nogah 1,30 m. Vkopana je skozi prst zelo globoko v peščena tla (do 0,75 m). Zasutje

19

20

Sl. 19: grobova 34 in 42 v ravnini peščenih tal. — Sl. 20: grobova 34 in 42

je iz izmeničnih plasti prsti in peska. Smer pokopa je Z — V, 143°. Okostje: Ž, mat., dol. 1,82 m, dobro ohranjeno. Lobanja je nagnjena na desno. Roki sta iztegnjeni ob telesu, desnica pod medenico. Plastovitost: spodnji levi vogal groba 34 leži pod spodnjim desnim vogalom groba 42. Pridatki: pod zgornjo čeljustnico so ležali trije obsenčniki (1—3), četrti je bil v lobanji (4), na členku levice prstan (5), drugi na členku desnice (6).

1. Obsenčnik iz srebrne žice. Spenjal se je z zanko in kaveljčkom; vel. 2,2 × 1,6 cm; deb. 0,1 cm.

2. Obsenčnik iz štirih srebrnih žičk; po dve in dve sta medsebojno prepleteni. Konca sta ravno odrezana; vel. 2,4 × 0,9 cm; deb. ene žičke 0,025 cm.

3. Obsenčnik iz štirih srebrnih žičk; po dve in dve sta medsebojno prepleteni. Konca sta ravno odrezana; vel. 2,5 × 1,1 cm; deb. ene žičke 0,025 cm.

4. Obsenčnik iz srebrne žice. Spenjal se je z zanko in kaveljčkom; vel. 2,0 × 1,5 cm; deb. 0,1 cm.

5. Srebrn prstan, sklenjen, z ovalno čelno razširitvijo. Prehoda v čelno razširitev sta okrašena s po dvema poševnima in vodoravnima vrezoma; pr. 2,1 cm.

6. Bronast, posebren prstan, nesklenjen. Konca sta skovana v ovalno čelno razrešitev; na njej so sledovi okroglega okraska, ki pa se ni ohranil; pr. 2,1 cm.

Grob 35 (T. 13 in sl. 17). Pokop: glob. pri glavi 0,43 m, pri nogah 0,50 m. Jama je vkopana skozi prst do mivkastih tal. Smer pokopa je Z — V, 115°. Okostje: Ž, mat., dol. 1,59 m, slabo ohranjeno. Roki sta iztegnjeni ob telesu. Plastovitost: grob 35 je poškodoval levo stran groba 45. Brez pridatkov.

Grob 36 (T. 11). Pokop: jama je ovalna; dol. 1,0 m, šir. 0,42 m, glob. 0,50 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je Z — V, 117°. Okostje: O, inf. I, ohranjena le lobanja. Brez pridatkov.

Grob 37 (T. 12). Pokop: jama je pravokotna z zaobljenimi vogali; dol. 1,37 m, šir. 0,42 m, glob. 0,47 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je Z — V, 98°. Okostje: O, inf. II, dol. 1,12 m, srednje ohranjeno. Desnica je iztegnjena ob telesu, levica je upognjena v naročje. Pridatki: na prstnem členku desnice prstan (1).

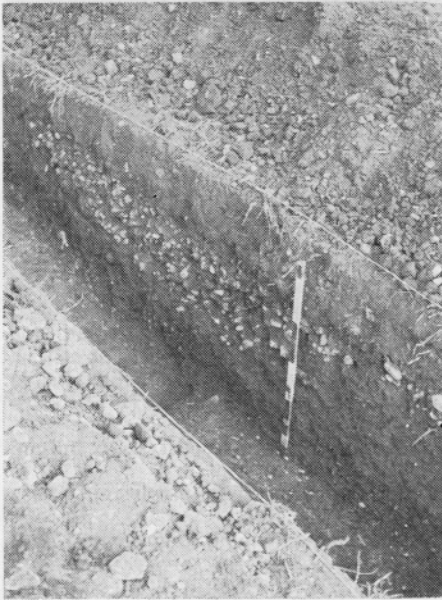
1. Prstan iz bronaste žice, nesklenjen. En konec je koničast, drugi prisekan. Na prstanu sta dva poševna vreza; pr. 1,7 cm.

Grob 38 (T. 12). Pokop: jama je ovalna; dol. 1,07 m, šir. 0,46 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je Z — V, 113°. Okostje: O, inf. I, ohranjena dol. 0,60 m, slabo ohranjeno. Pridatki: pod lobanjo obsenčnik (1).

1. Delno ohranjen obsenčnik iz bronaste žice. Na enem koncu je kaveljček; deb. 0,1 cm.

Grob 39 (T. 12). Pokop: jama je pri glavi ovalna; šir. 0,42 m, glob. 0,46 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,10 m). Smer pokopa je Z — V, 113°. Okostje: O, inf. I, dol. 0,49 m, slabo ohranjeno. Brez pridatkov.

Grob 40 (T. 13). Pokop: jama je pri glavi pravokotna, z zaobljenimi vogali; šir. 0,53 m, glob. 0,48 m. Vkopana je skozi prst do peščenih tal. Smer pokopa je Z — V, 118°. Okostje: O, inf. I, dol. 0,61 m, slabo ohranjeno. Brez pridatkov.

21

22

Sl. 21: gruščnato nasutje nekdanje poti. — Sl. 22: vrsta grobov 15—20

Grob 41. Pokop: obris jame ni jasen; dol. približno 0,50 m, šir. 0,30 m, glob. 0,40 m. Vkopana je skozi prst plitvo v peščena tla. Smer pokopa je (približno) Z — V, 105°. Okostje: O, neohranjeno (le nekaj drobcev kosti). Brez pridatkov.

Grob 42 (T. 13 in sl. 19, 20). Pokop: jama je ovalna; dol. 2,06 m, šir. 0,53 m, glob. 0,56 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,28 m). Smer pokopa je Z — V, 125°. Okostje: M, ad., dol. 1,83 m, dobro ohranjeno. Roki sta iztegnjeni ob telesu, levica pod medenico. Plastovitost: spodnji desni vogal groba 42 leži nad spodnjim levim vogalom groba 34. Pridatki: pod levo podlahtjo je nožič (1).

1. Železen nožič. Ohranjen je le začetek rezila. Držaj je od njega širši in je okrašen s tresočim vrezom; dol. 9,1 cm; šir. 1,1 cm.

Grob 43 (T. 14, T. 15). Pokop: jama je ovalna; dol. (približno) 2,20 m, šir. 0,63 m, glob. pri glavi 0,45 m, pri nogah 0,40 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,25 m). Smer pokopa je Z — V, 141°. Okostje: M, sen., dol. 1,75 m, srednje ohranjeno. Roki sta iztegnjeni ob telesu, nogi v kolenih tesno skupaj, pri stopalih razmaknjeni. Pridatki: na vratu kresilo (1), ob desni nadlahtnici pasna spona (2), druga spona (3) je pod desno

podlahtjo, ob desnem stopalu dve skobi (4), med stegenicama šivanka (5), na levi kolčnici nož (6), ob levi podlahti križni obroček (7), na trebuhu steklena črepinja (8), pri nožu je ležal žebelj, ki ni ohranjen.

1. Železno kresilo; vel. $5,5 \times 2,5$ cm.
2. Dvodielna železna pasna spona. Polkrožni obod in trn sta deloma odlomljena (star prelom). Na prepognjeni ploščici je ostanek tkanine. Vel. spone $3,9 \times 2,7$ cm (sl. 25 in T. 15: b).
3. Dvodielna železna pasna spona. Obod je pravokoten z zaobljenimi vogali, ploščica je prepognjena in ima dve luknjici za pričvrstitev pasu. V rji pasne spone, sta se ohranila dva koščka tkanine; vel. spone $3,5 \times 3,1$ cm.
4. Dve železni skobi. Na njunih krakih so ostanki lesa; vel. $4,5 \times 4,1$ cm in $5,5 \times 3,4$ cm.
5. Železna šivanka, pri ušesu odlomljena (star prelom); dol. 6,7 cm.
6. Železen nož. Trn stopničasto prehaja v ostrino, v hrbet pa poševno. Ostrina se upogiba, hrbet pa lomi v konico. Na obeh straneh rezila je vzdolž hrbta žlebič. Na trnu so ostanki lesa; dol. 14,4 cm, šir. 1,7 cm.
7. Srebrn križni obroček. Ulit in dodelan s pilo. Cikcak okras je izpiljen. Na sečiščih križa in obročka so luknjice, v katerih so železne pobakrene (?) zakovice; pr. 4,3 cm (sl. 26).
8. Črepinja posode iz svetlomodrega stekla. Zunanja stran je razpraskana; vel. $2,9 \times 2,4$ cm.

Grob 44 (T. 13 in sl. 10). Pokop: jama je pri glavi ovalna, pri nogah njene meje niso jasne; šir. 0,45 m, glob. pri glavi 0,45 m, pri nogah 0,36 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,10 m). V zasutju je bil drobec rdeče-črno žgane, pesknete gline. Zahodno od lobanje je bila izkopana jama za kol (?) s premerom 0,15 m. Smer pokopa je S — J, 224°. Okostje: O, inf. II, dol. 0,71 m, slabo ohranjeno. Zdi se, da je ležalo na desnem boku s skrčenimi nogami. Brez pridatkov.

Grob 45 (T. 13 in sl. 17). Pokop: glob. pri glavi 0,62 m, pri nogah 0,55 m. Jama je vkopana skozi prst v mivkasta tla. Smer pokopa je Z — V, 130°. Okostje: Ž, mat., dol. 1,58 m, slabo ohranjeno, poškodovano. Plastovitost: desno stran okostja v grobu 45 je poškodoval spodnji del groba 35. Pridatki: med stopali je lonček (1).

1. Lonček iz gline, ki je pomešana z drobnozrnatim peskom. Ustje je izvihano, rob ni ohranjen. Zunanja, svetlo do temno rjava (lisasta) površina je zglajena, gubasta, razčlenjena na vodoravne pasove in vodoravno razbrazdana. Notranja, črna površina je enakomerno brazdasto zglajena. Svetlorjavo dno je rahlo vbočeno, njegovo obrobje je poudarjeno. Prelom je črn; viš. 9,9 cm; pr. ostenja 11,2 cm; pr. dna 8,9 cm; deb. ostenja 0,6 cm (sl. 23).

Grob 46 (T. 15). Pokop: jama je za glavo pravokotna z zaobljenimi vogali, pri nogah je ovalna; dol. 1,61 m, šir. 0,61 m, glob. pri glavi 0,28 m, pri nogah 0,33 m. Vkopana je skozi prst v peščena tla (do 0,20 m). Smer pokopa je Z — V, 150°. Okostje: Ž, juv., dol. 1,41 m, slabo ohranjeno. Lobanja je nagnjena na levo. Brez pridatkov.

Grob 47 (T. 15). Pokop: glob. pri glavi 0,29 m, pri nogah 0,24 m. Jama je vkopana skozi prst v peščena tla (do 0,10 m). Smer pokopa je Z — V, 157°. Okostje: O, inf. II, dol. 0,78 m, srednje ohranjeno. Lobanja je obrnjena na levo, desnica je iztegnjena ob telesu, levica je upognjena na medenico. Spodnji del nog manjka, poškodovan pri izkopu. Brez pridatkov.

Raztresene najdbe

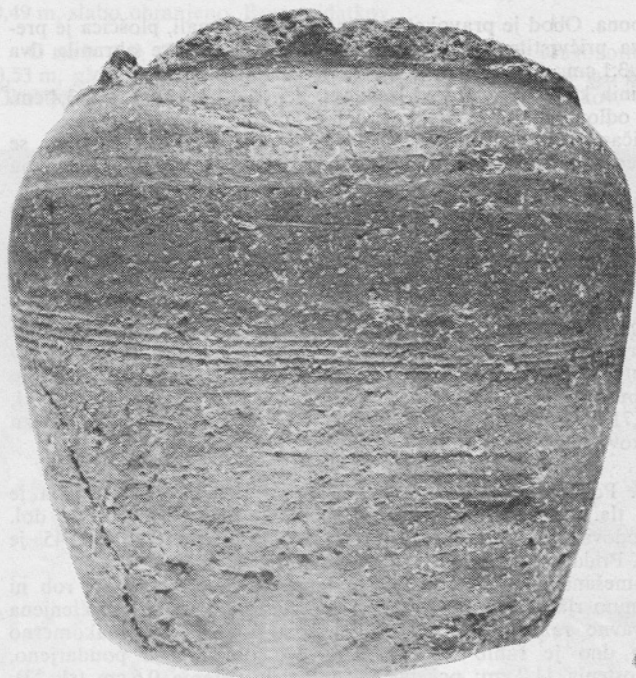
a. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; vel. $4,8 \times 3,5$ cm, deb. 0,2 cm. Najden je bil na površini njive, na njenem zahodnem robu, severno od groba 23 (T. 2: a).

b. Okrogla okrasna zaponka, ulita je iz bronu. Na njej je upodobljena z vrezom štirinožna žival, ki jo obdaja jamičasti emajl (rumen, bel, modrozelen, vijoličast in prozoren). Na hrbtni strani je grudica rje (igla?); pr. 2,2 cm. Najdena je bila na kupu premetane zemlje med vrstama grobov 36, 30, 37 in 29, 21, 20 (T. 4: b in sl. 24).

c. Bronast obsenčnik z odebelitvijo na konceh; vel. $6,1 \times 4,2$ cm; deb. 0,2 cm. Najden je bil v prsti nad grobovoma 8 in 9 (T. 6: c).

Pot

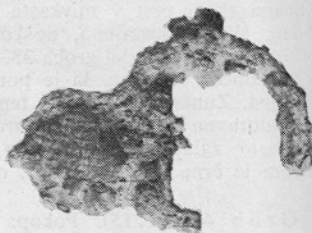
V južnem delu najbolj vzhodne sonde leži pod 0,30 m debelo plastjo ornice 2,5 m široka in do 0,30 m debela plast grušča, ki je vlezena v sloj svetlorjave mrtvice (sl. 21). Pod to je jalova podlaga iz pesnate rdečkaste ilovice. Enaka gruščnata plast je pod ornico tudi v južnem zaključku sonde, ki teče čez grob 14 (priloga 1).

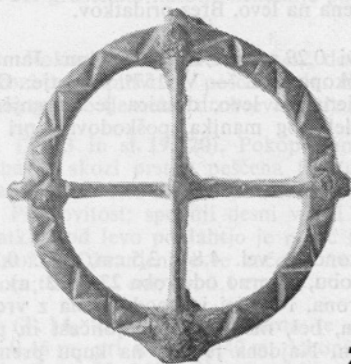
23

24

25

26

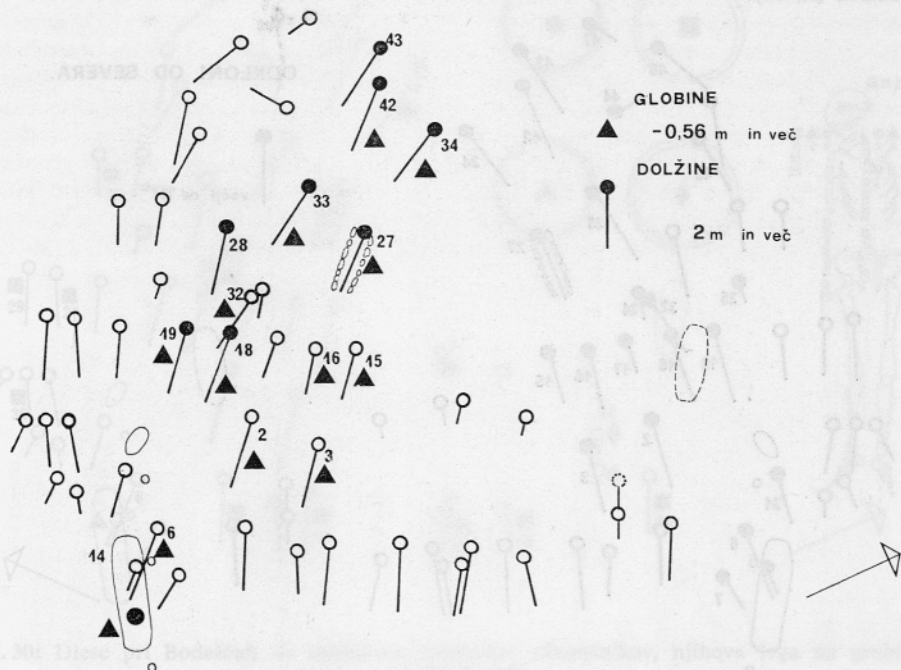

27

Sl. 23: lonček iz groba 45. — Sl. 24: okrasna zaponka (raztresena najdba). — Sl. 25: pasna spona iz groba 43. — Sl. 26: križni obroček iz groba 43. — Sl. 27: polmesečast uhan iz groba 30

Splošne ugotovitve in razlaga

Grobišče Dlesc pri Bodeščah leži na jugovzhodni brežini ledeniške gomile in njenem izteku v polje (sl. 3). Na podlagi dosedanjega arheološkega raziskovanja (priloga 1)³ je grobišče zanesljivo omejeno le na vzhodni strani. Na južni ležijo grobovi do kolovoza, na zahodni se dvigujejo do grebena gomile (poskusna jarka na zahodni brežini sta bila prazna), na severu pa je bilo grobišče na mestu groba 1 (kjer stoji danes oreh) in okoli prekopano pri kopanju peska.

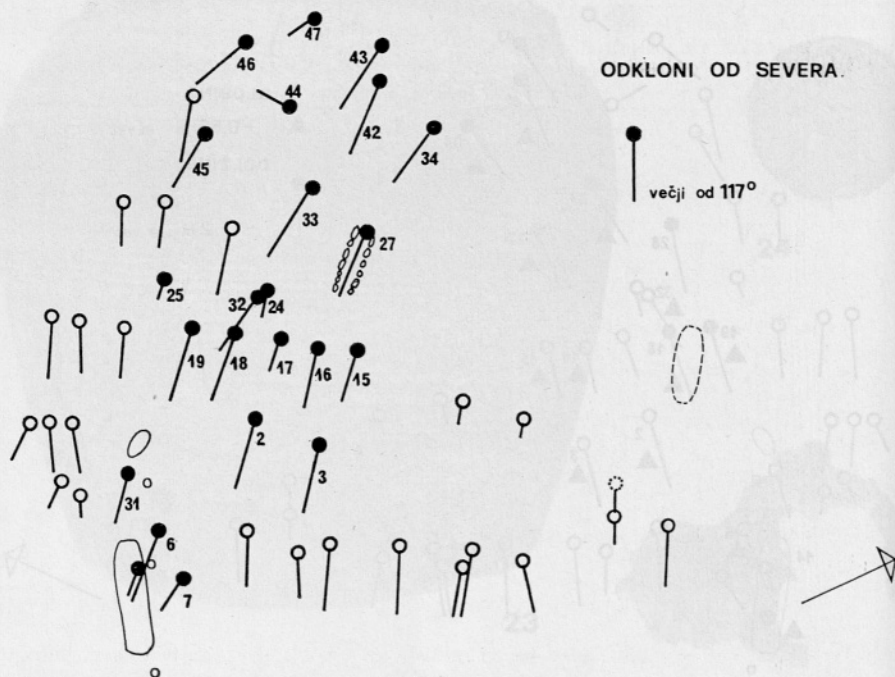

Sl. 28: Dlesc pri Bodeščah — velikost in globina grobnih jam

Na izbiro pokopališkega prostora sta vplivali vsaj dve danosti: ledeniška gomila in pot. Da pokopavanje v naravno gomilo ni nek izjemen pojav v Blejskem kotu pričra grobišče Žale pri Bledu.⁴ V tem bi lahko videli podobnost z običaji pri Zahodnih in Vzhodnih Slovanih, kjer je gomilni pokop pogost. Vendar je verjetneje, da so staroslovanski prebivalci Blejskega kota iskali predvsem sončna pobočja, kajti večina njihovih grobišč leži na prisojnih obronkih.⁵ O drugi danosti: ostanki gruščnatega nasipa (sl. 21, priloga 1), ki so bili izkopani v poskusnih jarkih, se po smeri ujemajo z današnjim kolovozom ob Dlescu (sl. 2), od njegovega poteka odstopajo le v vogalu Marofarjeve njive (parc. št. 1199), ki se mu je kolovoz izognil. To dopušča sklep, da je pot nekoč delala mnogo bližji ovinek kot dandanašnji. Preko nje grobišče na svoji južni strani ni segalo (poskusna izkopa tod sta bila jalova). Pot je torej omejevala grobišče. Ob poti so pokopavali tudi na Pristavi pri Bledu, kjer pa je bil prehod med grobovi.⁶

Peščena tla (ledeniški nanos) na Dlescu pokriva do pol metra debela plast prsti. Grobovi so bili večinoma vkopani skozi prst v pesek (42 grobov). Jame so ovalne

(pri 26 grobovih), pravokotne z zaobljenimi vogali (pri 13 grobovih) in pravokotne (pri 4 grobovih); nekatere jame so se zaključevale na enem koncu ovalno, na drugem pa pravokotno, z zaobljenimi vogali (pri 5 grobovih). Dolžina jam je od 1,00 m do 2,65 m, širina od 0,35 m do 1,20 m, globina od današnje površine niha med 0,29 in 1,30 m. V peščena tla so bili grobovi vkopani do 0,75 m, prevladujejo pa vkopi med 0,10 in 0,28 m. Običajno je bila jama zaradi padajočega zemljišča pri glavi globlje vkopana v pesek. Večina velikih in globokih grobnih jam je bila izkopana v srednjem delu grobišča (sl. 28).

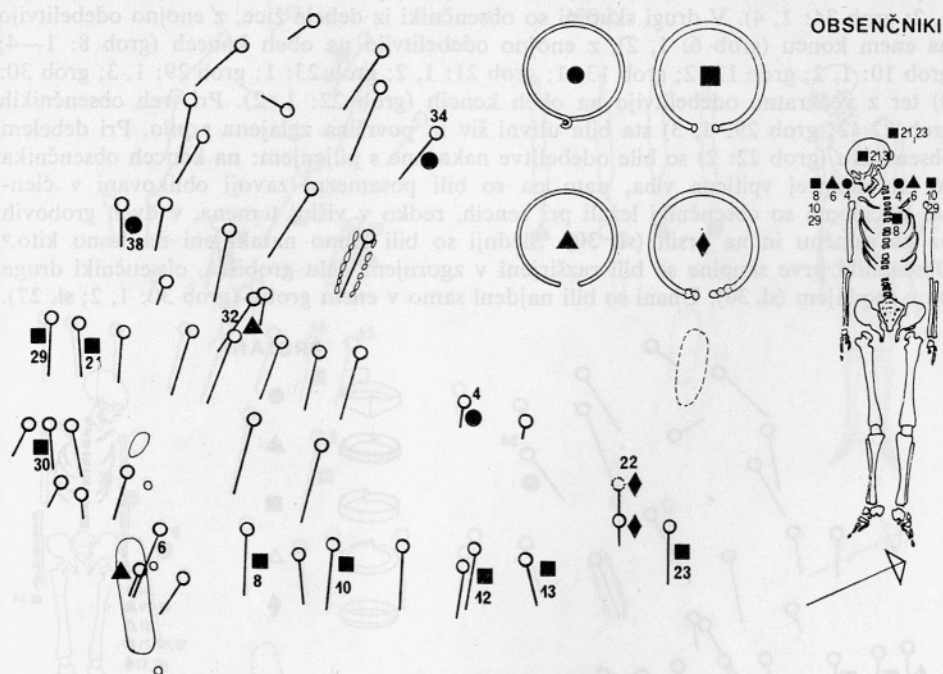
Sl. 29: Dlesc pri Bodeščah — usmeritev grobov

Grobovi so bili enojni, le v treh primerih gre za dvojni pokop (grob 6, 12, 22). Grob 14 je bil brez okostja (sl. 6—8); ležal je vzporedno s staro potjo ob grobišču. Podoben grob so odkrili na Pristavi pri Bledu; ležal je pod prehodom med grobovi.⁷

Stene grobnih jam so bile strme, dno pa ravno. Pogosto so ob okostjih večji prodniki. Večinoma so del grobnega zasipa (npr. sl. 4, 11), redko so postavljeni kot obloga (v grobovih 2, 3, 8, 12, 32), le v grobu 27 strnjeno (sl. 5). V tem grobu so prodnike položili na komaj zaznavno polico v steni jame; ker so upoštevali obliko pokojnika, sta obloženi stranici v sredini rahlo razmaknjeni. V grobu 14 je bila zahodna polovica zapolnjena s prodniki, v vzhodni pa je na manjših stala velika trikotna skala, morda pogreznjeno nagrobno znamenje (sl. 6—8).⁸ Okostje v grobu 27 je pokrivala deska, v grobu 33 pa ga je obdajala lesena krsta (sl. 14—16). To so sestavili verjetno takole (sl. 18): najprej so v jamo položili vzdolžni deski, na kateri sta se naslonili kratki končni deski; da se daljši stranici ne bi podali in padli na truplo, sta bili razprti s tremi prečnimi deskami (preko glave, pasu in nog). Okvir so z zunanje strani hkrati skrbno

zasuli s peskom, da se ne bi razveznil. Po izjemni velikosti jame izstopa grob 34, ki po dolžini (2,65 m), širini (1,20 m) in globini (1,30 m) močno prekaša vse ostale.

Smer pokopa je Z — V, z glavo na zahodu. Le grob 44 je vkopan v smeri S — J. Odklon od severa se giblje v mejah od 93° do 224°. Večina grobov je usmerjena med 101° in 130° (34 grobov). Grobovi z odklonom od severa za več kot 117° leže v srednjem delu grobišča (sl. 29).

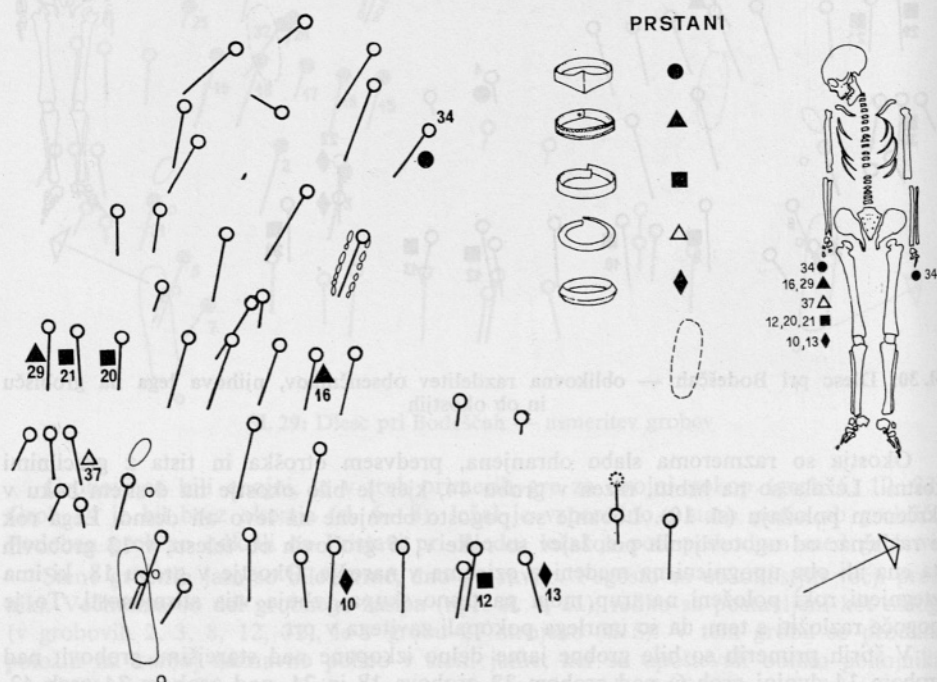
Sl. 30: Dlesc pri Bodeščah — oblikovna razdelitev obsenčnikov, njihova lega na grobišču in ob okostjih

Okostja so razmeroma slabo ohranjena, predvsem otroška in tista z gracilnimi kostmi. Ležala so na hrbtu, razen v grobu 44, kjer je bilo okostje na desnem boku v skrčenem položaju (sl. 10). Lobanje so pogosto obrnjene na levo ali desno. Lega rok je različna: od ugotovljenih položajev so roke v 15 grobovih ob telesu, v 13 grobovih sta ena ali obe upognjeni na medenico oziroma v naročje. Okostje v grobu 18, ki ima iztegnjeni roki položeni na trup, nogi pa tesno skupaj, zbuja vtis stisnjenosti. To je mogoče razložiti s tem, da so umrlega pokopali zavitega v prt.

V štirih primerih so bile grobne jame delno izkopane nad starejšimi grobovi: nad grobom 14 dvojni grob 6, nad grobom 32 grobova 18 in 24, nad grobom 34 grob 42, nad grobom 45 pa grob 35. Toda teh primerov je malo. Zaradi urejenosti nekaterih vrst in enakomerne razmestitve grobov pa je mogoče misliti, da so živeči vendarle poznali prostor, ki je že bil izrabljen za pokopavanje. Na dveh mestih so bile med grobovi jame za kole. Tri so bile vkopane v vrsti v enakomernih razmakih severno ob grobu 14 (sl. 8, 9), ena — ne tako dobro vidna — pa zahodno od groba 44 (sl. 10). Možno je, da so koli, ki so stali v njih, poudarjali izjemnost obeh omenjenih grobov. Grob 14 je

bil namreč prazen, grob 44, ki je imel edini severno smer in je bil v njem pokopan skrčenec, pa je ležal osamljen na praznem prostoru sredi grobov.

Pridatki so bili v 27 grobovih. Delijo se v nakit, uporabne in okrasne predmete. Nakit je bronast ali srebrn, uporabni predmeti pa so železni in lončeni, okrasni predmet pa je srebrn. Med nakitom so najštevilnejši obsenčniki. Delijo se v dve skupini. V prvi so obsenčniki iz tanke žice, ki se zaključujejo z zanko in kaveljčkom (grob 4: 1, 2; grob 34: 1, 4). V drugi skupini so obsenčniki iz debele žice, z enojno odebelitvijo na enem koncu (grob 6: 1, 2), z enojno odebelitvijo na obeh koncih (grob 8: 1—4; grob 10: 1, 2; grob 12: 2; grob 13: 1; grob 21: 1, 2; grob 23: 1; grob 29: 1, 3; grob 30: 3) ter z večkratno odebelitvijo na obeh koncih (grob 22: 1, 2). Pri treh obsenčnikih grob 22: 2; grob 29: 1, 3) sta bila ulivni šiv in površina zglajena s pilo. Pri debelem obsenčniku (grob 22: 2) so bile odebelitve nakazane s piljenjem: na koncih obsenčnika je bila najprej vpiljena viba, nato pa so bili posamezni zavoji oblikovani v členke. Večinoma so obsenčniki ležali pri sencih, redko v višini tčmena, v dveh grobovih pa na ramenu in na prsih (sl. 30). Slednji so bili lahko nataktnjeni na lasno kito.⁹ Obsenčniki prve skupine so bili razširjeni v zgornjem delu grobišča, obsenčniki druge pa v spodnjem (sl. 30). Uhani so bili najdeni samo v enem grobu (grob 30: 1, 2; sl. 27).

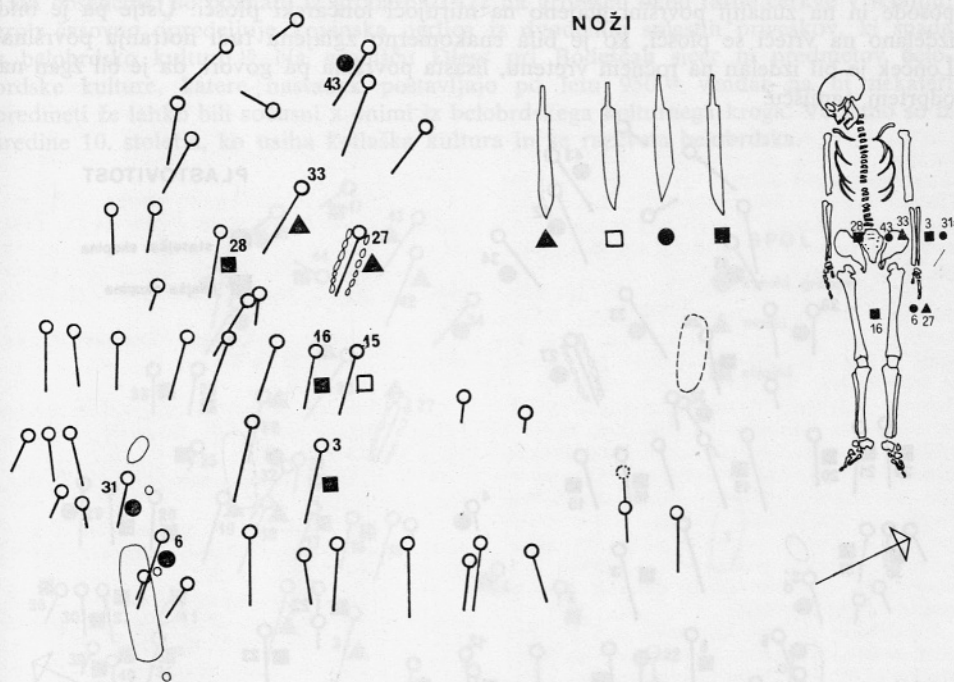

Sl. 31: Dlesc pri Bodeščah — oblikovna razdelitev prstanov, njihova lega na grobišču in ob okostjih

Številni so bili tudi prstani; so uliti (grob 10: 3; grob 13: 2), kovani (grob 12: 1; grob 16: 1; grob 20: 1; grob 21: 3; grob 29: 2; grob 34: 5, 6) in iz žice (grob 37: 1). Vsi so bili najdeni na desni roki, le v grobu 34, kjer sta bila dva prstana, je bil eden na

levici (sl. 31). Prstani so bili izkopani predvsem v spodnjem delu grobišča; prstana iz zgornjega dela (grob 34: 5, 6) sta po obliki na grobišču osamljena (sl. 31).

Nekaj nakitnih predmetov je tudi med raztresenimi najdbami: dva obsenčnika (a, c) in okrasna zaponka (b; sl. 24). Izorali so jih iz plitvo vkopanih grobov pod sedanjo njivo; manjši obsenčnik (a) ima par v grobu 13, večji (c) pa v grobu 12.

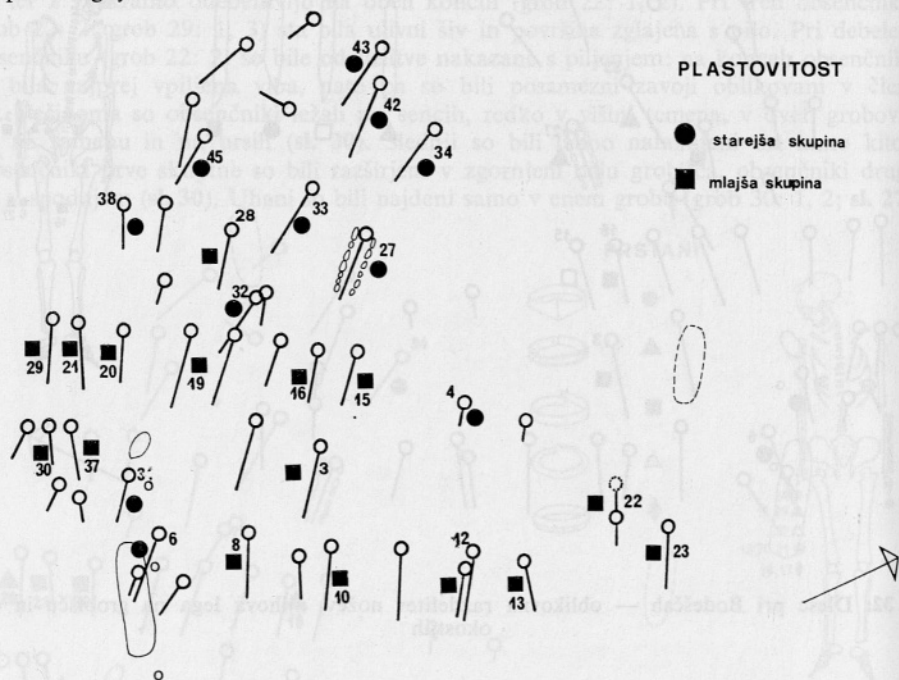

Sl. 32: Dlesce pri Bodeščah — oblikovna razdelitev nožev, njihova lega na grobišču in ob okostjih

Uporabni predmeti so noži (grob 3: 1; grob 6: 3; grob 15: 1; grob 16: 2; grob 19: 1; grob 27: 1; grob 28: 1; grob 31: 1; grob 33: 1; grob 43: 6), pasni sponi (grob 43: 2, 3; sl. 25), skobi (grob 43: 4), kresilo (grob 43: 1), šivanka (grob 43: 5), nožič (grob 42: 1), žebelj (grob 43) in lonček (grob 45: 1; sl. 23), uporabnost steklene črepinje (grob 43: 8) pa ni znana. Noži se po obliki rezila delijo v štiri skupine. Prvo sestavljajo noži, pri katerih se ostrina v konici upogiba k hrbtu (grob 3: 1; grob 28: 1), drugo tisti, pri katerih se hrbet v konici lomi k ostrini (grob 6: 3; grob 31: 1; grob 43: 6), tretjo taki, pri katerih se rezilo enakomerno zožuje v konico (grob 27: 1; grob 33: 1), v četrto pa sodijo noži, pri katerih se rezilo zožuje v konico bližje hrbtu (grob 15: 1; grob 16: 2; grob 19: 1). V grobovih so noži ležali na levi strani okostij, večinoma v višini pasu, enkrat pod pasom, v dveh primerih pri dlani levece, le v enem pa med nogami pri kolenih (sl. 32). Iz opisanega mesta nožev ob okostjih izhaja, da so bili tisti ob pasu del nošnje, oni pri dlaneh in nož med nogama pa so bili pridani v grob s posebnim namenom. Grobovi z noži ležijo v srednjem delu grobišča (sl. 32).

Pri železnih predmetih (iz grobov 28 in 43) so se ohranili tudi trije kosci skrbno tkanega platna (T. 15: a, b).

Kot pridatek je bil v grob 45 postavljen lonček (sl. 17, 23). Pri izdelavi je lonček stal na okrogli plošči brez lončarskega znaka. Dno je bilo narejeno iz dveh delov: najprej je bil zgneten osrednji, vodoravni del, in nato obod, ki se dviguje v ostenje. Osrednji del je bil v notranjosti širši, zato ni mogel izpasti. Ostenje je bilo zgneteno do ramena posode in na zunanji površini glajeno na mirujoči lončarski plošči. Ustje pa je bilo izdelano na vrteči se plošči, ko je bila enakomerno zglajena tudi notranja površina. Lonček je bil izdelan na ročnem vretenu, lisasta površina pa govori, da je bil žgan na odprtem ognjišču.

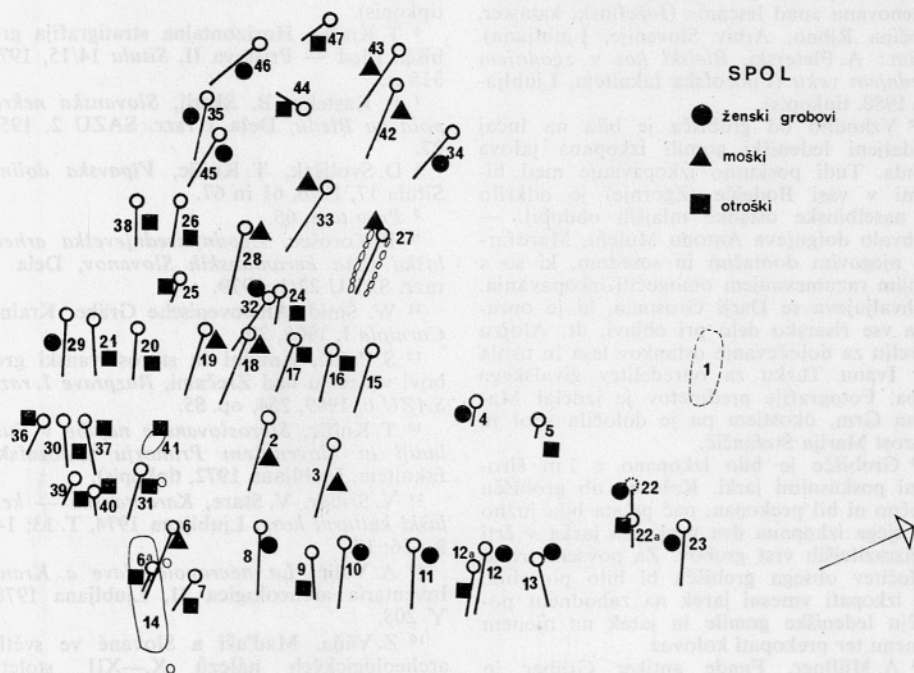
Sl. 33: Dlesc pri Bodeščah — časovna razdelitev grobišča

Tudi med grobovi so bili najdeni odlomki sorodne lončenine; drobci so prišli celo v zasutje dveh grobov (grob 2: 1; grob 44). Ob okostju je bil v grobu 15 ovčji ali kozji zob, nekaj odlomkov živalskih kosti pa je bilo raztresenih tudi drugod po grobišču. Ali so raztreseni ostanki lončenine in kosti v zvezi s pogrebom, ni mogoče reči.

Edini okrasni predmet je križni obroček (sl. 26) iz bogatega groba 43.

Obravnavano arheološko gradivo se v celoti časovno in kulturno vključuje v tvorno kulturo karantanskih slovanov, tako v starejšo karantansko, kot tudi v mlajšo ketlaško skupino.¹⁰ Za karantansko kulturno skupino je na grobišču Dlesc pri Bodeščah značilen ženski grob 34, ki leži najvišje na ledeniški gomili. Najbližje primerjave ima na grobišču Žale pri Srednji vasi v Bohinju (grob 15).¹¹ Za sočasnost tega ženskega groba z bogatim sosednjim moškim grobom 43 pa govori — poleg kresila¹² — križni obroček ki ima primerjavo v grobu z Gradišča nad Tomajem iz 7. ali še 8. stoletja.¹³ Večina

grobov z Dlesca pa pripada ketlaški kulturni skupini. Med njimi je najznačilnejši grob 30, ki vsebuje tudi edine polmesečaste uhane na grobišču (morda je iz tega groba tudi v bližini najdena okrasna zaponka). Kovani polmesečasti uhani, okrašeni s polkrogi, se v grobnih celotah večkrat pojavljajo na Ptujskem gradu (grobovi 104, 178, 237): v vseh so bili najdeni skupaj z belobrdskim nakitom.¹⁴ Med najmlajšimi je tudi grob 23, v katerem sta bila najdena debela obsenčnika z večkratnimi odebelitvami na koncih. Taki obsenčniki so poznani iz groba 65/1972 na grobišču okoli farne cerkve v Kranju; grob časovno opredeljuje kovinska ogrlica iz dvodelnih srčastih priveskov, ki spada v belobrdsko kulturo.¹⁵ Na grobišču Dlesc pri Bodeščah sicer ni predmetov belobrdske kulture, katere nastanek postavljajo po letu 950,¹⁶ vendar pa bi nekateri predmeti že lahko bili sočasni z onimi iz belobrdskega kulturnega kroga. Verjetno so iz sredine 10. stoletja, ko usiha ketlaška kultura in se razcveta belobrdska.

Sl. 34: Dlesc pri Bodeščah — spol umrlih v grobovih

Časovna razdelitev grobov se odraža tudi v prostoru. Za grobove v zgornji polovici grobišča so značilni pridatki karantanske, za grobove v spodnji pa ketlaške kulturne skupine. (sl. 33). Grobišče se je torej širilo z gomile v ravnino. Izjema je le del grobišča pri praznem grobu 14. Tu so pokopavali ves čas, predvsem otroke (sl. 34).

V srednjem delu grobišča so grobovi, ki se od ostalih ločijo po velikosti in globini (sl. 28) ter so usmerjeni bolj proti jugu (sl. 29). V njih so bili najdeni vsi noži (sl. 32). Razen v treh grobovih — 8, 32, 34 — bogatejših žensk so bili tu pokopani moški (sl. 34). Izgleda, da je bila pokojnikom iz srednjega dela grobišča posvečena večja pozornost kot ostalim. Ta pozornost pa verjetno izvira iz družbenega položaja, ki je postavljala ene pred druge, moške pred ženske.

Zaradi orne zemlje na ravnini, bogatih gozdov na pobočjih Jelovice, Pokljuke in Mežakle, zaradi dobrega podnebja, lovnih voda in zaradi varne odmaknjenosti, je bil Blejski kot že zgodaj obljuden. Ohranili so se številni sledovi človekovega bivanja.¹⁷ Še posebno veliko jih je iz staroslovanskega obdobja. To so poleg naselbine na Pristavi pri Bledu in cerkve na blejskem Otoku predvsem skeletna grobišča (sl. 1). Eno med njimi je tudi Dlesc pri Bodeščah, kjer so svoje umrle od konca 8. do sredine 10. stoletja pokopavali prebivalci male vasi, najverjetneje (Zgornjih) Bodešč.

¹ Podatki o najdišču so zbrani in predloženi po »Arheološka topografija Slovenije. Navodila.« (Inštitut za arheologijo SAZU, Ljubljana 1978, tipkopis). — V jožefinskem katastru (1785) je današnja ledina Dlesc imenovana »nad lescam« (Jožefinski kataster, Občina Ribno, Arhiv Slovenije, Ljubljana). Prim.: A. Pleterski, *Blejski kot v zgodnjem srednjem veku* (Filozofska fakulteta, Ljubljana 1980, tipkopis).

² Vzhodno od grobišča je bila na lučaj oddaljeni ledeniški gomili izkopana jalova sonda. Tudi poskusno izkopavanje med hišami v vasi Bodešče (Zgornje) je odkrilo le naselbinske ostanke mlajših obdobij. — Zahvalo dolgujeva Antonu Muleju, Marofarju, njegovim domačim in sosedom, ki so s svojim razumevanjem omogočili izkopavanja. Zahvaljujeva se Darji Grosman, ki je opravila vse risarsko delo pri objavi, dr. Alojzu Šerclju za določevanje ostankov lesa in usnja ter Ivanu Turku za opredelitev živalskega zoba. Fotografije predmetov je izdelal Marijan Grm, okostjem pa je določila spol in starost Marija Štefančič.

³ Grobišče je bilo izkopano z 1 m širokimi poskusnimi jarki. Kolovoz ob grobišču prečno ni bil prekopan, pač pa sta bila južno od njega izkopana dva poskusna jarka v črti najizrazitejših vrst grobov. Za povsem trdno določitev obsega grobišča bi bilo potrebno še: izkopati vmesni jarek na zahodnem pobočju ledeniške gomile in jarek na njenem temenu ter prekopati kolovoz.

⁴ A. Müllner, Funde antiker Gräber in Veldes, *Argo*, N. 3, 1894, 80 s; Isti, Funde antiker Gräber in Veldes, *Argo*, N. 6, 1894, 114 ss.

⁵ *Arheološka najdišča Slovenije*, VI. Radovljica, 2. Bled, 6. Gorje, Ljubljana 1975, 162 ss; T. Knific, A. Pleterski, Terenski dnevnik arheološke topografije 1977—1979 (Inštitut za arheologijo SAZU, Ljubljana, tipkopis).

⁶ T. Knific, Horizontalna stratigrafija grobišča Bled — Pristava II, *Situla* 14/15, 1974, 315 ss.

⁷ J. Kastelic, B. Škerlj, *Slovenska nekropola na Bledu*, Dela 1. razr. SAZU 2, 1950, 27.

⁸ D. Svoljšak, T. Knific, *Vipavska dolina*, *Situla* 17, 1976, 61 in 67.

⁹ *Prav tam*, 65.

¹⁰ P. Korošec, *Zgodnjerednjevska arheološka slika karantanskih Slovanov*, Dela 1. razr. SAZU 22/1, 1979.

¹¹ W. Šmid, *Altslovenische Gräber Krains, Carniola I*, 1908, 20.

¹² S. Pahič, Antični in staroslovanski grobovi v Brezju nad Zrečami, *Razprave 1. razr. SAZU* 6, 1969, 254, op. 85.

¹³ T. Knific, *Staroslovanske najdbe v Furlaniji in Slovenskem Primorju* (Filozofska fakulteta, Ljubljana 1972, tipkopis).

¹⁴ V. Šribar, V. Stare, *Karantansko — ketlaški kulturni krog*, Ljubljana 1974, T. 13; 14: 9—16; 17.

¹⁵ A. Valič, *La nécropole slave a Kranj*, *Inventaria archeologica* 21, Ljubljana 1978, Y 208.

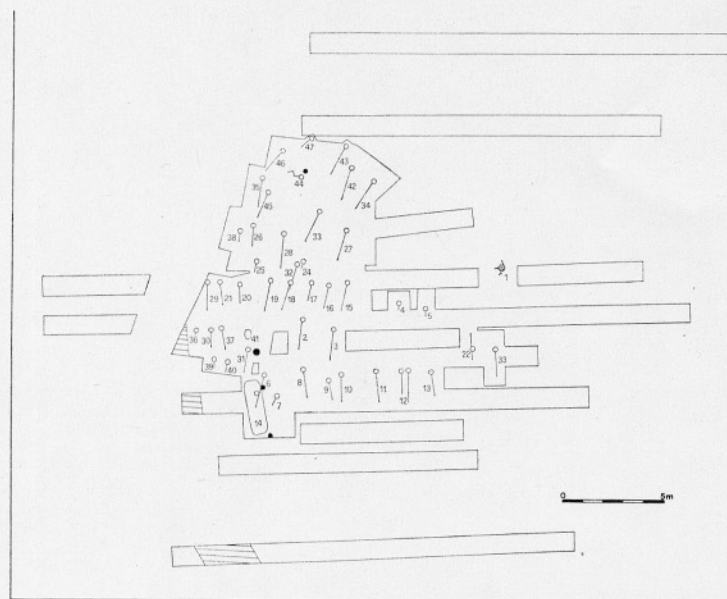
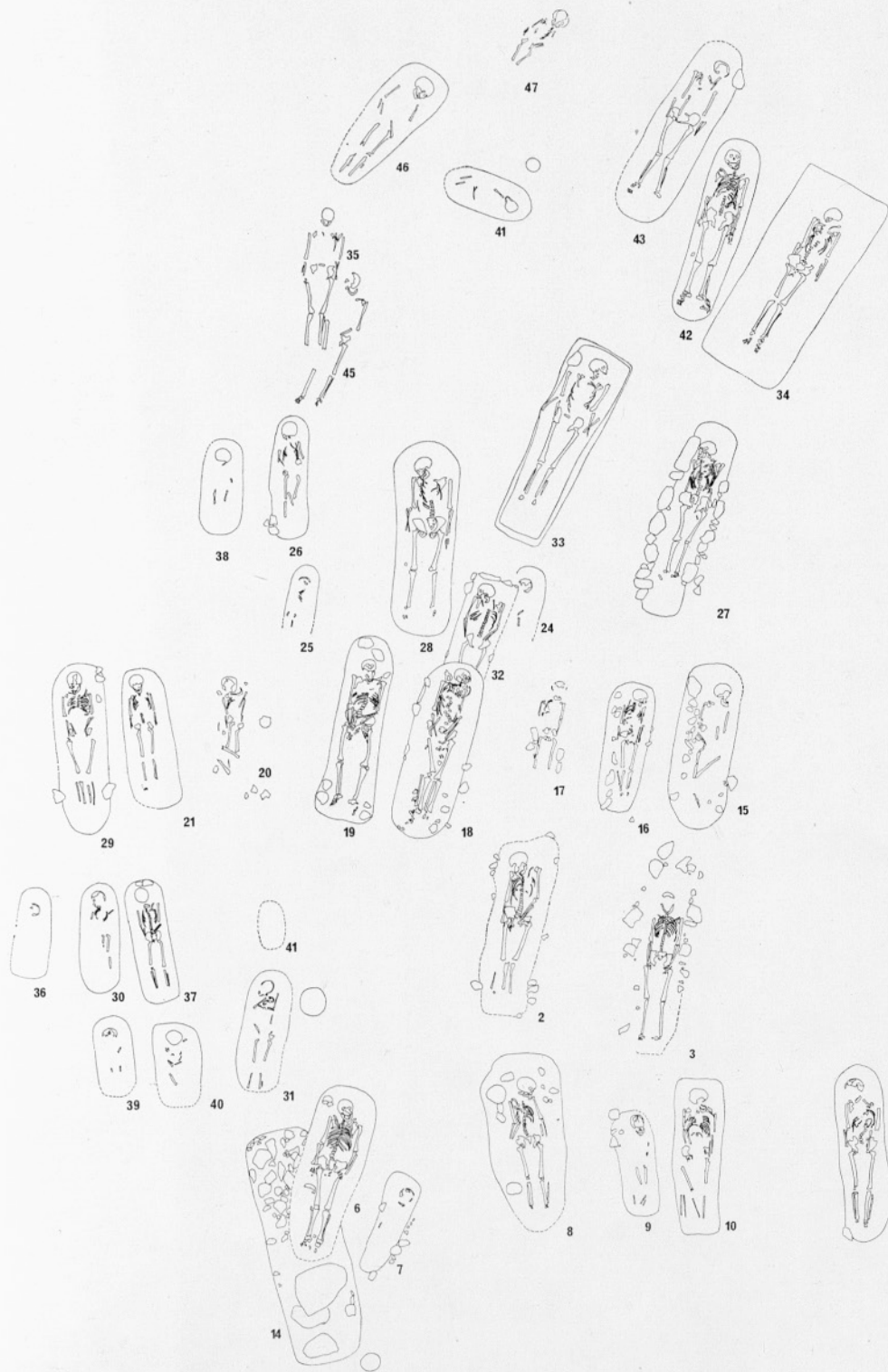
¹⁶ Z. Váňa, Maďari a Slované ve světle archeologických nálezů X.—XII. století, *Slovenská archeológia* 2, 1954, 78.

¹⁷ *Arheološka najdišča Slovenije*, Ljubljana 1975, 162 ss.

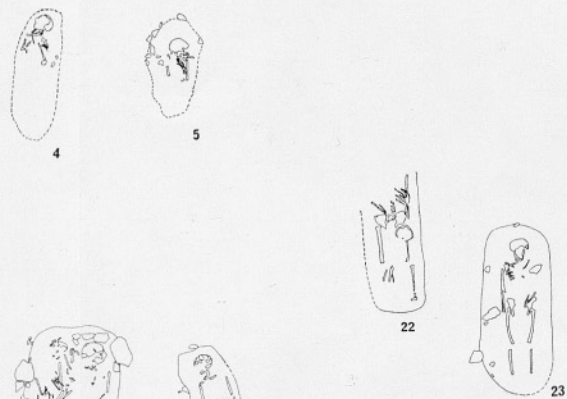
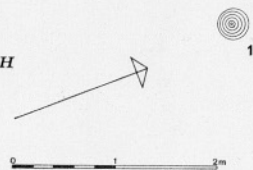
DIE ALTSLAWISCHE NEKROPOLE DLESC PRI BODEŠČAH

Zusammenfassung

Am Rande der Bled-Ebene, über dem Zusammenfluss der beiden Saveflüsse, liegt das Dorf Bodešče (Abb. 1). Es ist aufgliedert in die Weiler: Na pečeh, V potoku und Bodešče. Nördlich von Bodešče, in einer Entfernung von ungefähr hundert Meter, führt zwischen Äckern und Wiesen ein Fahrweg nach Bled (Abb. 2). Dicht am Fahrweg erhebt sich auf der Flur Dlesc ein Gletscherhügel (Dm 20 m, H. 2 m). Hier stieß vor dem Zweiten Weltkrieg,

DLESC PRI BODEŠČAH

im Jahr 1937 oder 1938, der verstorbene Anton Mulej, Marofar genannt, beim Sandgraben gemeinsam mit seinen Nachbarn auf ein Menschenskelett. Um weitere Durchgrabungen zu vereiteln, pflanzte er hier einen Nussbaum an.

Bei der archäologischen Topographie des Blejski kot (Bled-Winkel), die seit dem Jahr 1977 läuft, wurden A. Mulejs Angaben noch durch andere Einheimische mit der Erzählung von einem Schatz, der auf Dlesc vergraben sein soll, und mit der Überlieferung über eine alljährliche Sonnenfeier auf dieser Flur bereichert. Deshalb führte eine Equipe des Instituts für Archäologie an der SAZU und die Abteilung für Archäologie an der Philosophischen Fakultät aus Ljubljana im Jahr 1979 zwei Probegrabungen durch. Es wurden 14 altslawische Gräber freigelegt. Im folgenden Jahr wurden dann bei planmässigen Forschungen noch 33 Gräber ausgegraben (Beilage 1). Das archäologische Material und die Dokumentation werden im Gorenjski muzej in Kranj verwahrt.²

Die Nekropole Dlesc pri Bodeščah liegt auf dem südöstlichen Abhang des Gletscherhügels und seiner Mündung ins Feld (Abb. 3). Auf Grund der bisherigen archäologischen Forschungen (Beilage 1)³ ist das Gräberfeld verlässlich nur an der Ostseite begrenzt. An der Südseite liegen die Gräber bis zum Fahrweg, an der Westseite erheben sie sich bis zum Hügelkamm (die zwei Probegräben auf dem Westabhang waren fruchtlos), im Norden war aber das Gräberfeld an der Stelle des Grabes 1 (wo heute der Nussbaum steht) und um das Grab herum beim Sandgraben umgegraben worden.

Die Wahl des Bestattungsplatzes war zumindest durch zwei Gegebenheiten beeinflusst worden: durch den Gletscherhügel und den Weg. Dass im Blejski kot das Bestatten in einen naturgegebenen Hügel keine Ausnahmserscheinung ist, bezeugt die Nekropole Žale bei Bled.⁴ Darin könnte man eine Ähnlichkeit mit den Bräuchen der Westlichen und Östlichen Slawen sehen, wo die Hügelbestattung häufig vorkommt. Doch ist eher anzunehmen, dass die altslawischen Bewohner des Blejski kot vor allem sonnige Anhöhe suchten, denn die meisten ihrer Gräberfelder liegen auf sonnenseitigen Böschungen.⁵ Über die zweite Gegebenheit: die Überreste des Schuttwalles (Abb. 21, Beilage 1), die in den Probegräben ausgegraben wurden, stimmen ihrer Richtung nach mit dem gegenwärtigen Fahrweg am Dlesc überein (Abb. 2), von seinem Verlauf biegen sie nur an der Ecke von Marofars Acker ab, welcher der Fahrweg auswich. Dies lässt den Schluss zu, dass der Weg ehemals eine viel sanftere Kurve machte, als es die heutige ist. Über den Weg hinaus reichte die Nekropole auf der Südseite nicht (die zwei Probegrabungen hier waren fruchtlos). Demnach begrenzte der Fahrweg die Nekropole. Am Wege entlang fanden Bestattungen auch auf Pristava bei Bled statt, wo jedoch der Durchgang zwischen den Gräbern war.⁶

Den sandigen Boden (Gletscherablagerung) auf Dlesc überdeckt eine bis einen halben Meter mächtige Erdschicht. Die Gräber waren grösstenteils durch die Erde hindurch in den Sand eingegraben (42 Gräber). Die Grabgruben sind oval (bei 26 Gräbern), rechteckig mit abgerundeten Ecken (bei 13 Gräbern) und rechteckig (bei 4 Gräbern); einige Gruben hatten an einem Ende einen ovalen, am anderen einen rechteckigen Abschluss, mit abgerundeten Ecken (bei 5 Gräbern). Die Grubenlänge beträgt von 1,00 m bis 2,65 m, die Breite von 0,35 m bis 1,20 m, die Tiefe von der heutigen Oberfläche schwankt zwischen 0,29 und 1,30 m. In den Sandboden waren die Gräber bis 0,75 m tief eingegraben, doch überwiegen Eingrabungen zwischen 0,10 und 0,28 m. In der Regel war die Grube infolge des abfallenden Geländes beim Haupt tiefer in den Sand eingegraben. Die meisten grossen und tiefen Grabgruben waren in Mittelteil des Gräberfeldes ausgegraben (Abb. 28).

Die Gräber waren einfache Bestattungen, nur in drei Fällen handelt es sich um eine Doppelbestattung (Grab 6, 12, 22). Grab 14 enthielt kein Skelett (Abb. 6—8); es lag parallel zum alten Weg neben dem Gräberfeld. Ein ähnliches Grab wurde auf Pristava bei Bled entdeckt; es lag unter dem Durchgang zwischen den Gräbern.⁷

Die Wände der Gruben waren steil, die Grabsohle dagegen eben. Häufig befinden sich neben den Skeletten grössere Rollsteine. Meistens sind sie ein Teil des Grabschutts (z. B. Abb. 4, 11), selten sind sie als Belag gesetzt (in den Gräbern 2, 3, 8, 12, 32), nur in Grab 27 in geschlossener Form (Abb. 5). In diesem Grab waren die Rollsteine auf den kaum wahrnehmbaren Vorsprung in der Grubenwand gelegt; weil die Gestalt des Verstorbenen berücksichtigt wurde, sind die belegten Seiten in der Mitte leicht auseinandergerückt. In Grab 14 war die westliche Hälfte mit Rollsteinen ausgefüllt, während in der östlichen auf kleineren Felsen ein grosser dreieckiger Felsen stand, vielleicht ein eingesunkenes Grabmal (Abb. 6—8).⁸ Das Skelett in Grab 27 war mit einem Brett zugedeckt, in Grab 32 dagegen war es von einem Holzsarg umgeben (Abb. 14—16). Dieser war wahrscheinlich so zusam-

mengesetzt worden (**Abb. 18**): zunächst wurden in die Grube die beiden Längsbretter nicht nachgaben und auf den Leichnam fielen, waren sie mit drei Querbrettern auseinandergespreizt (über dem Haupt, der Gürtelgegend und den Beinen). Zugleich wurde der Rahmen von der Aussenseite sorgfältig mit Sand zugeschüttet, damit er nicht nach aussen auseinanderfiel. Durch die ausserordentliche Grösse der Grube fällt Grab 34 auf, das durch seine Länge (2,65 m), die Breite (1,20 m) und die Tiefe (1,30 m) sämtliche andere stark übertrifft.

Die Orientierung der Bestattungen ist W — O, mit Haupt im Westen. Nur das Grab 44 ist in Richtung N — S eingegraben. Die Deklination vom Norden bewegt sich innerhalb der Grenzen von 93° bis 224°. Die meisten Gräber sind zwischen 101° und 130° (34 Gräber) orientiert. Die Gräber mit einer Deklination vom Norden um mehr als 117° liegen im Mittelteil der Nekropole (**Abb. 29**).

Die Skelette sind verhältnismässig schlecht erhalten, namentlich die Kinderskelette und jene mit grazilen Knochen. Sie hatten Rückenlage, ausser in Grab 44, wo das Skelett auf der rechten Hüfte in gekrümmter Position lag (**Abb. 10**). Die Schädel sind häufig nach links oder rechts gewendet. Die Lage der Arme ist verschieden: von den festgestellten Positionen sind die Arme in 15 Gräbern am Körper ausgestreckt, in 13 Gräbern sind ein Arm oder beide Arme auf das Becken bzw. in den Schoss gekrümmt. Das Skelett in Grab 18, dessen ausgestreckte Arme auf den Rumpf gelegt sind, während die Beine dicht beieinander liegen, erweckt den Eindruck des Zusammengepresstseins. Dies lässt sich vielleicht dadurch erklären, dass der Verstorbene in ein Tuch eingehüllt begraben worden war.

In vier Fällen waren die Grabgruben teilweise über älteren Gräbern ausgegraben: über Grab 14 das Doppelgrab 6, über Grab 32 die Gräber 18 und 24, über Grab 34 das Grab 42, und über Grab 45 das Grab 35. Doch sind solche Fälle selten. Wegen der Ordnung einiger Reihen und der gleichmässigen Anordnung der Gräber kann jedoch angenommen werden, dass die Lebenden dennoch den Raum kannten, der für Bestattungen bereits verwendet worden war. An zwei Stellen befanden sich zwischen den Gräbern Gruben für Pfähle. Drei waren in einer Reihe in regelmässigen Abständen nördlich am Grab 14 eingegraben. (**Abb. 8, 9**), eine — nicht so gut bestimmte — aber westlich von Grab 44 (**Abb. 10**). Möglicherweise betonten die in diesen Gräbern stehenden Pfähle die Ausnahmestellung der zwei oben angeführten Gräber. Das Grab 14 war nämlich leer, während Grab 44, das als einziges eine Nordorientierung hatte und eine Hockerbestattung enthielt, vereinzelt an einer leeren Stelle inmitten von Gräbern lag.

Beigaben waren in 27 Gräbern vorhanden. Sie gliedern sich auf in Schmuck, Gebrauchs- und in Ziergegenstände. Der Schmuck ist aus Bronze oder aus Silber, die Gebrauchsgegenstände sind aus Eisen oder Ton, der Ziergegenstand aus Silber. Unter den Schmuckobjekten sind am zahlreichsten die Schläfenringe. Sie zerfallen in zwei Gruppen. Zur ersten gehören die Schläfenringe aus Dünndraht, die in eine Öse und Haken auslaufen (Grab 4: 1, 2; G. 34: 1, 4). In der zweiten Gruppe sind Schläfenringe aus dickem Draht, mit einfacher Verdickung an einem Ende (Grab 6: 1, 2), mit einfacher Verdickung an beiden Enden (Grab 8: 1—4; G. 10: 1, 2; G. 12: 2; G. 13: 1; G. 21: 1, 2; G. 23: 1; G. 29: 1, 3; G. 30: 3) sowie mit mehrfacher Verdickung an beiden Enden (Grab 22: 1, 2). Bei drei Schläfenringen (Grab 22: 2; G. 29: 1, 3) waren die Gussnaht und die Oberfläche mit einer Feile geglättet worden. Bei dem dicken Schläfenring (Grab 22: 2) waren die Verdickungen mittels Feilens angedeutet: an den Enden des Schläfenringes war zunächst eine Spirale eingefeilt, dann aber wurden die einzelnen Windungen miteinander zu Gliedern verbunden. Die Schläfenringe lagen meistens neben den Schläfen, selten in Scheitelhöhe, in zwei Gräbern jedoch auf der Schulter und auf der Brust (**Abb. 30**). Die letztangeführten konnten auf Haarzöpfe gesteckt gewesen sein.⁹ Die Schläfenringe der ersten Gruppe waren im oberen Teil der Nekropole verbreitet, die Schläfenringe der zweiten im unteren Teil (**Abb. 30**). Ohrringe wurden nur in einem Grab gefunden (30: 1, 2; **Abb. 27**).

Zahlreich waren auch Fingerringe vertreten; sie sind gegossen (Grab 10: 3; G. 13: 2), geschmiedet (Grab 12: 1; G. 16: 1; G. 20: 1; G. 21: 3; G. 29: 2; G. 34: 5, 6) und aus Draht (Grab 37: 1). Alle wurden an der rechten Hand gefunden, nur in Grab 34, das zwei Fingerringe enthielt, war einer an der Linken (**Abb. 31**). Die Fingerringe wurden vornehmlich im unteren Teil der Nekropole ausgegraben; die zwei Fingerringe aus dem oberen Teil (Grab 34: 5, 6) stehen ihrer Form nach im Gräberfeld vereinzelt da (**Abb. 31**).

Einige Schmuckgegenstände befanden sich auch unter den Streufunden: zwei Schläfenringe (**T. 2: a, T. 6: c**) und eine Zierspange (**T. 4: b, Abb. 24**). Sie kamen beim Pflügen aus

den seicht eingegrabenen Gräbern unter einem gegenwärtigen Acker zutage; der kleinere Schläfenring (a) hat sein Gegenstück in Grab 13, der grössere (c) aber in Grab 12.

Gebrauchsgegenstände sind Messer (Grab 3: 1; G. 6: 3; G. 15: 1; G. 16: 2; G. 19: 1; G. 27: 1; G. 28: 1; G. 31: 1; G. 33: 1; G. 43: 6), zwei Gürtelschnallen (Grab 43: 2, 3; **Abb. 25**), Klammern (Grab 43: 4), ein Feuerstahl (Grab 43: 1), eine Nähnadel (Grab 43: 5), ein Messerchen (Grab 42: 1), ein Nagel (Grab 43) und ein Töpfchen (Grab 45: 1; **Abb. 23**), während die Verwendungsmöglichkeit einer Glasscherbe unbekannt ist (Grab 43: 8). Die Messer werden nach der Klingenform in vier Gruppen eingeteilt. Die erste bilden die Messer, bei denen sich die Schneide an der Spitze zum Rücken biegt (Grab 3: 1; G. 28: 1), die zweite jene, bei denen sich der Rücken an der Spitze zur Schneide bricht (Grab 6: 3; G. 31: 1; G. 43: 6), die dritte solche Messer, bei denen sich die Klinge gleichmässig zur Spitze verengt (Grab 27: 1; G. 33: 1). Zur vierten Gruppe gehören schliesslich Messer, bei denen sich die Klinge näher beim Rücken zur Spitze verengt (Grab 15: 1; G. 16: 2; G. 19: 1). In den Gräbern lagen die Messer an der linken Seite der Skelette, meistens in Höhe der Gürtelgegend, einmal unter der Gürtelgegend, in zwei Fällen bei der Handfläche der Linken, nur in einem Fall aber zwischen den Beinen bei den Knien (**Abb. 32**). Aus den beschriebenen Plätzen der Messer neben den Skeletten geht hervor, dass jene in der Gürtelgegend Teil der Tracht waren, jene neben den Handflächen und das Messer zwischen den Beinen waren hingegen mit einer besonderen Absicht beigegeben worden. Die Gräber mit den Messern liegen im Mittelteil des Gräberfeldes.

Bei den Eisengegenständen (aus den Gräbern 28 und 43) sind auch drei Stückchen einer sorgfältig gewobenen Leinwand erhalten geblieben (**T. 15: a, b**).

In das Grab 45 war als Beigabe ein Töpfchen gestellt worden (**Abb. 17, 23**). Bei der Verfertigung stand das Töpfchen auf einer runden Scheibe ohne Töpferzeichen. Der Boden war aus zwei Teilen verfertigt: zuerst war die Zarge, die sich ins Gewände erhebt, geknetet worden, dann war noch sein zentraler, horizontaler Teil ausgeführt worden. Dieser Teil war im Inneren breiter, deshalb konnte er nicht herausfallen. Das Gewände war bis zur Gefässschulter hinauf geknetet und an der Aussenfläche auf der ruhenden Töpferscheibe geglättet worden. Hingegen war der Mundrand auf der sich drehenden Scheibe verfertigt worden, als auch die Innenfläche gleichmässig geglättet wurde. Das Töpfchen war auf der Handtöpferscheibe ausgeführt worden, die fleckige Oberfläche aber bezeugt, dass es auf einer offenen Herdstelle gebrannt worden ist.

Fragmente verwandter Keramik wurden auch zwischen den Gräbern gefunden; Splitter gelangten sogar in den Erdschutt zweier Gräber (Grab 2: 1; Grab 44). Neben dem Skelett waren im Grab 15 ein Schaf- oder ein Ziegenzahn, während einige Fragmente von Tierknochen auch andernorts im Gräberfeld verstreut waren. Ob die verstreuten Überreste von Keramik und Knochen in Zusammenhang mit dem Begräbnis stehen, lässt sich nicht sagen.

Der einzige Ziergegenstand ist der kleine Kreuzring (**Abb. 26**) aus dem reichen Grab 43.

Das besprochene archäologische Fundgut schaltet sich zeitlich und kulturell in Gänze in die materielle Kultur der Karantanischen Slawen ein, sowohl in die ältere Karantanische, als auch in die jüngere Kottlacher Gruppe.¹⁰ Für die Karantanische Kulturgruppe ist in der Nekropole Dlesc pri Bodeščah charakteristisch das Frauengrab 34, das auf dem Gletscherhügel am höchsten liegt. Die nächsten Analogien hat es in der Nekropole Žale bei Srednja vas in Bohinj (Grab 15).¹¹ Zugunsten der Gleichzeitigkeit dieses Frauengrabes mit dem reichen benachbarten Männergrab 43 spricht — ausser dem Feuerstahl¹² — der kleine Kreuzring, der eine Analogie im Grab aus Gradišče über Tomaj aus dem 7. oder noch 8. Jh. hat.¹³ Die meisten Gräber von Dlesc gehören jedoch der Kottlacher Kulturgruppe an. Unter ihnen ist am charakteristischsten Grab 30, das auch die einzigen halbmondförmigen Ohringe in der Nekropole enthält (vielleicht stammt aus diesem Grab auch die in der Nähe gefundene Zierspange). Geschmiedete halbmondförmige, mit Halbkreisen verzierte Ohringe erscheinen in Grabeinheiten öfters auf der Burg zu Ptuj (Gräber 104, 178, 237): in allen wurden sie vergesellschaftet mit Bijelo-Brdo-Schmuck gefunden.¹⁴ Zu den jüngsten gehört auch Grab 23, in dem zwei dicke Schläfenringe mit mehrfachen Verdickungen an den Enden an den Tag kamen. Solche Schläfenringe sind aus dem Grab 65/1972 aus der Nekropole um die Pfarrkirche in Kranj bekannt; das Grab wird zeitlich durch die Metallhalskette aus zweiteiligen herzförmigen Anhängern eingeordnet, die zur Lijelo-Brdo-Kultur gehört.¹⁵ Im Gräberfeld Dlesc pri Bodeščah gibt es zwar keine Gegenstände der Bijelo-Brdo-Kultur, deren Entstehung nach dem Jahr 950 angesetzt wird,¹⁶ doch könnten einige Gegenstände bereits gleichzeitig mit jenen aus dem Bijelo-Brdo-Kulturkreis sein. Vermutlich sind sie aus der Mitte

des 10. Jahrhunderts, als die Köttlacher Kultur im Ausklingen ist und sich die Bijelo-Brdo-Kultur zu entfalten beginnt.

Die zeitliche Einteilung der Gräber zeichnet sich auch im Raum ab. Für die Gräber in der oberen Hälfte der Nekropole sind Beigaben der Karantanischen, für die Gräber in der unteren Hälfte dagegen solche der Köttlacher Kulturgruppe charakteristisch (**Abb. 33**). Die Nekropole erweiterte sich demnach vom Hügel hinunter in die Ebene. Eine Ausnahme bildet nur der Teil des Gräberfeldes beim leeren Grab 14. Hier fanden Bestattungen die ganze Zeit statt, doch vor allem wurden Kinder begraben (**Abb. 34**).

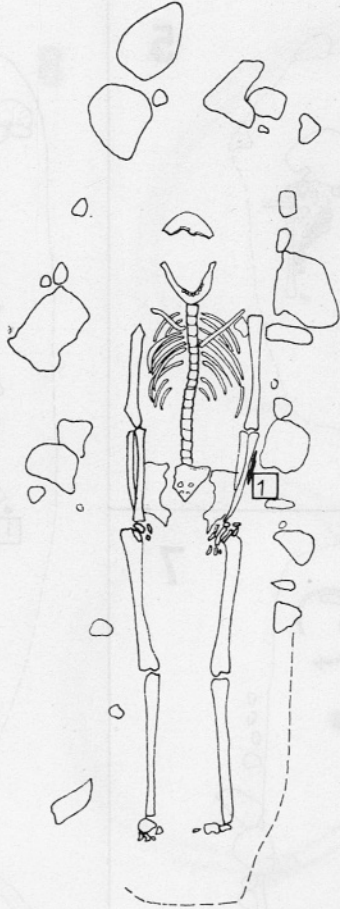
Im Mittelteil der Nekropole sind Gräber, die sich von den übrigen durch Grösse und Tiefe unterscheiden (**Abb. 28**) und mehr gegen Süden gerichtet sind (**Abb. 29**). Darin wurden sämtliche Messer gefunden (**Abb. 32**). Ausser in drei Gräbern — 8, 32, 34 — von reicheren Frauen wurden hier Männer beigesetzt (**Abb. 34**). Es hat den Anschein, als ob den Verstorbenen aus dem Mittelteil der Nekropole grössere Aufmerksamkeit gewidmet worden wäre als den übrigen. Und diese Aufmerksamkeit dürfte der gesellschaftlichen Position entsprungen sein, welche die einen vor die anderen setzte, die Männer vor die Frauen.

Wegen dem pflügbaren Boden in der Ebene, den reichen Wäldern auf den Hängen der Jelovica, der Pokljuka und der Mežakla, wegen dem guten Klima, den fischreichen Gewässern und der sicheren Abgerücktheit war der Blejski kot schon in früher Zeit bevölkert. Erhalten haben sich zahlreiche Spuren des menschlichen Verweilens.¹⁷ Noch besonders viele stammen aus der altslawischen Periode. Dies sind neben der Ansiedlung auf Pristava pri Bledu und der Kirche auf Blejski Otok vor allem Skellet-Nekropolen (**Abb. 1**). Eine von ihnen ist auch Dlesc pri Bodeščah, wo die Bewohner eines kleinen Dorfes, höchstwahrscheinlich des Dorfes (Zgornje) Bodešče, ihre Verstorbenen seit dem Ende des 8. bis zur Mitte des 10. Jahrhunderts bestatteten.

2

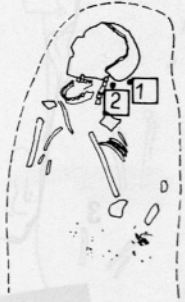
3

1

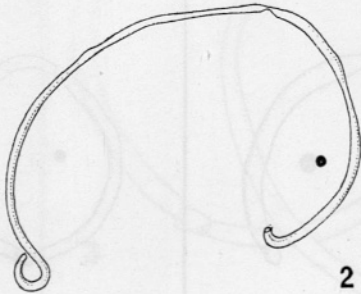
4

1

2

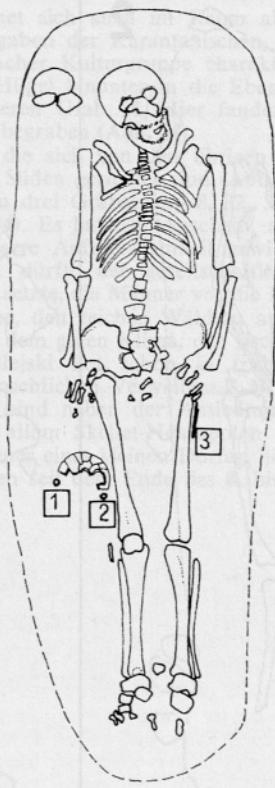
T.1

1

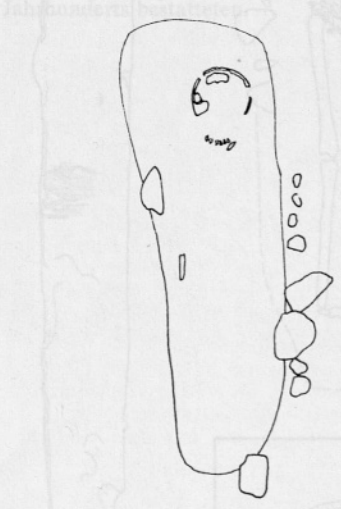
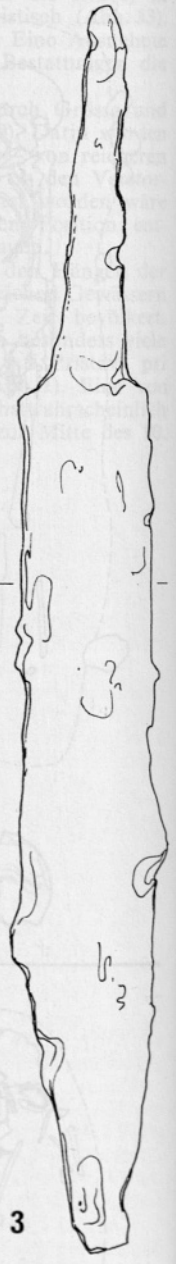

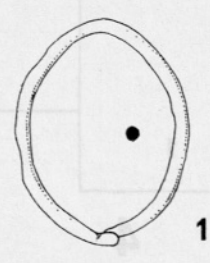
5

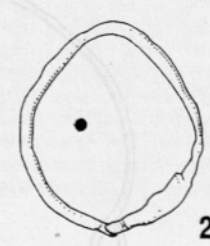
6

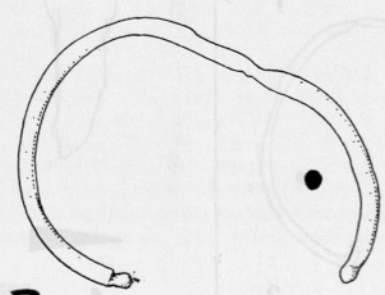
7

1

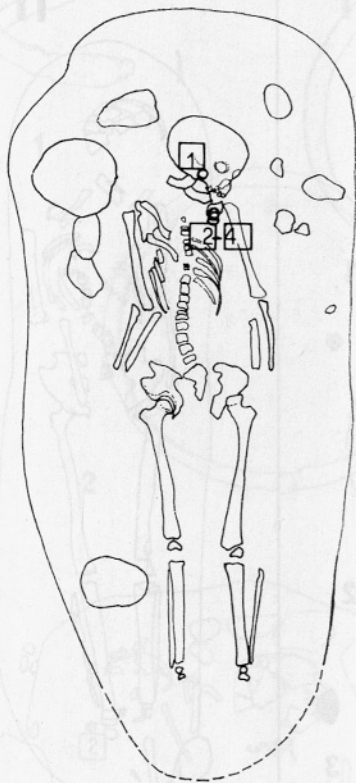
2

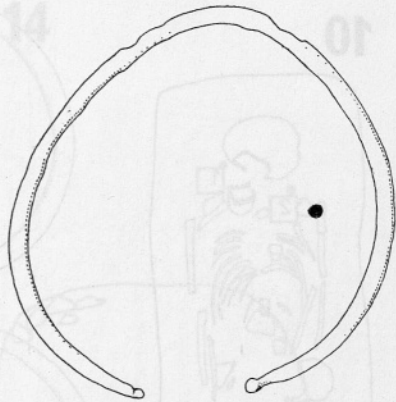
a

3

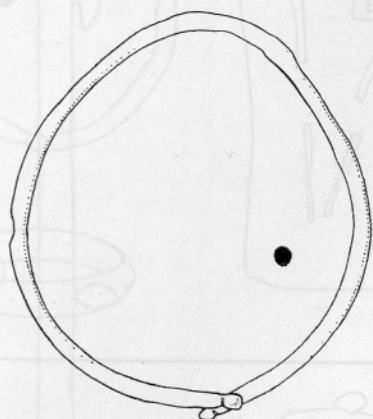

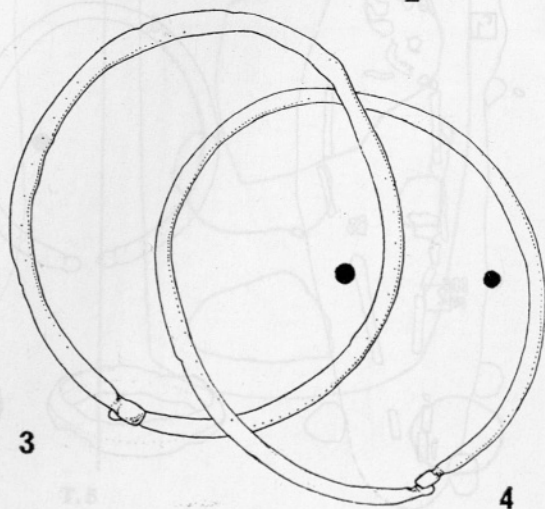
8

1

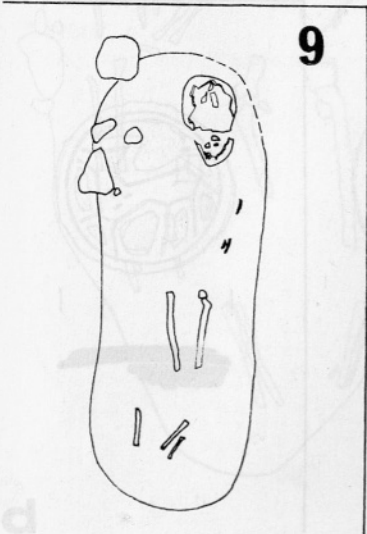

2

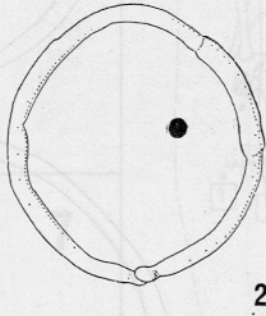
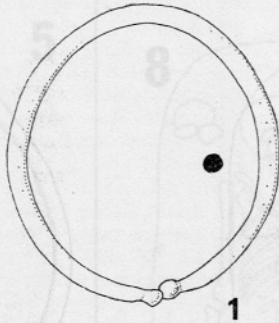
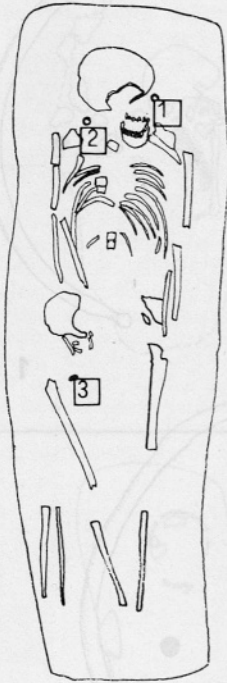
3

4

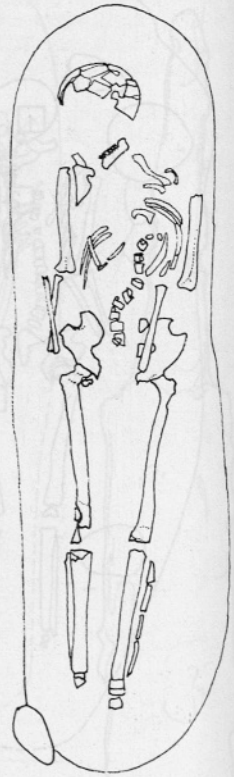

9

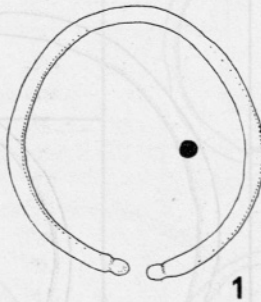
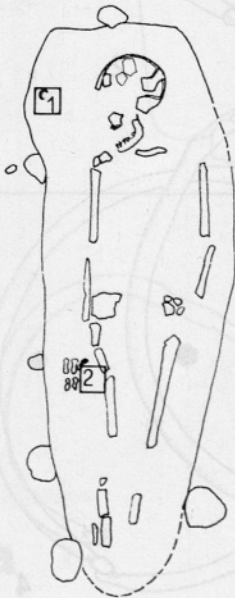
10

11

13

b

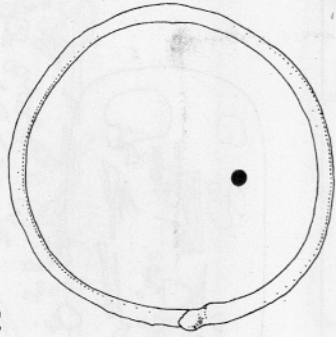
T.4

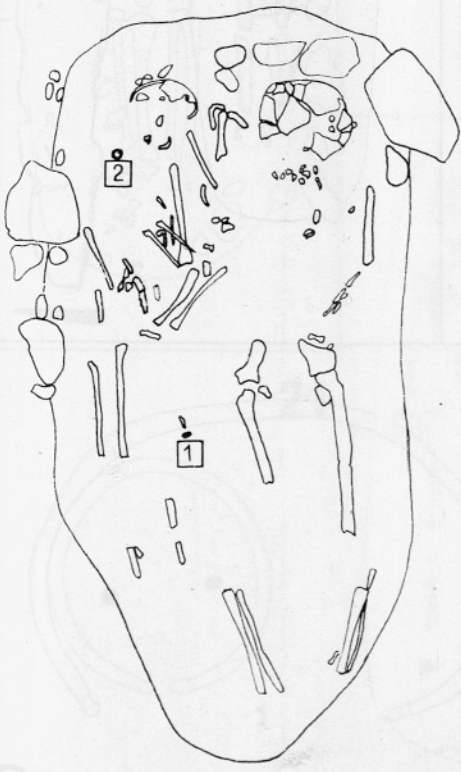
12

1

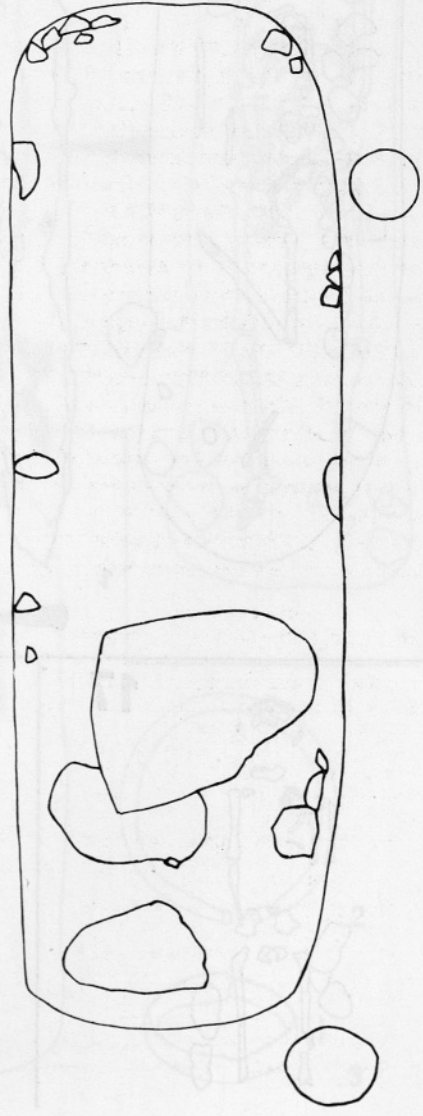
1

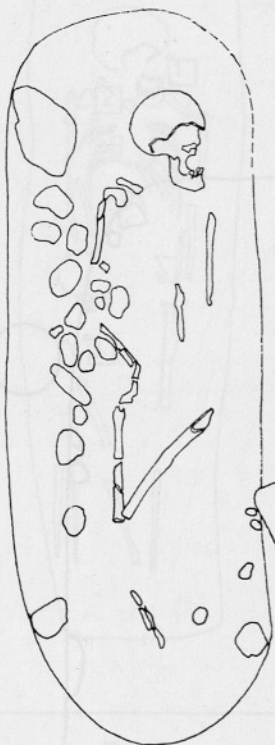
2

14

15

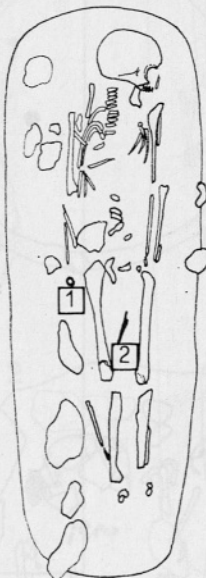
1

16

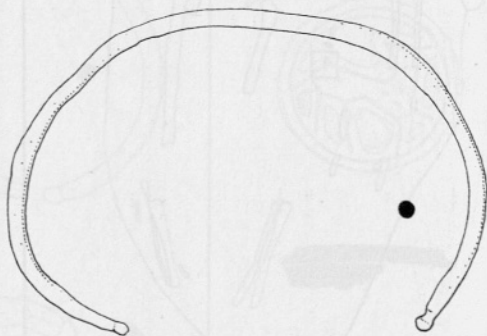
1

2

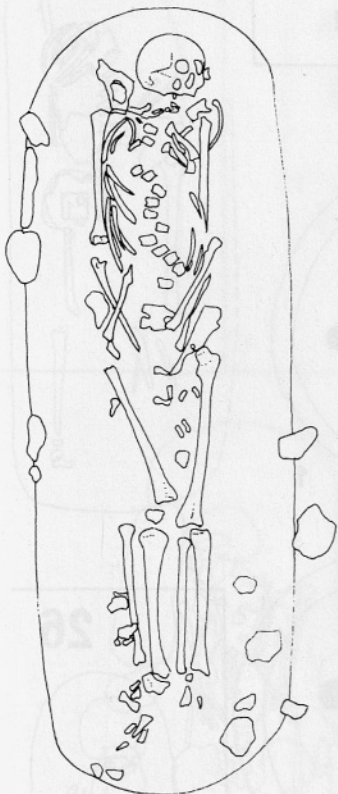
17

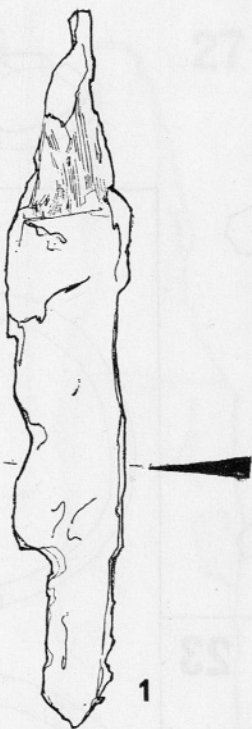
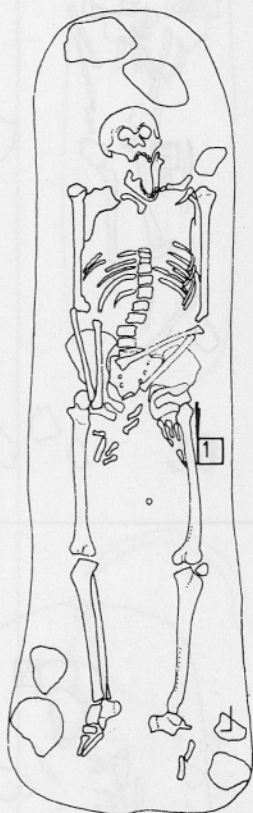
T.6

C

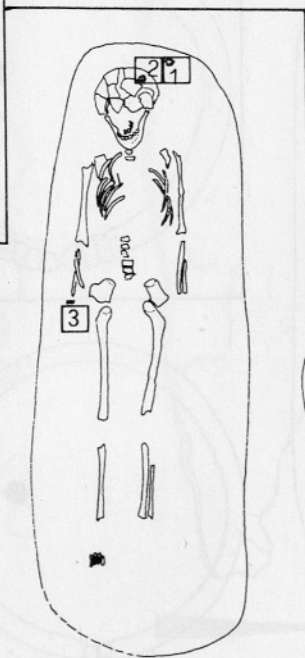
18

19

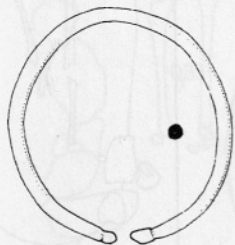
1

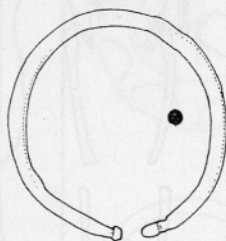
2

3

21

1

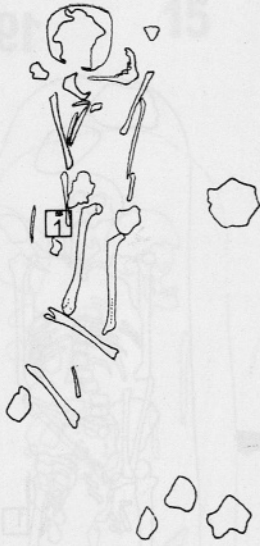

2

3

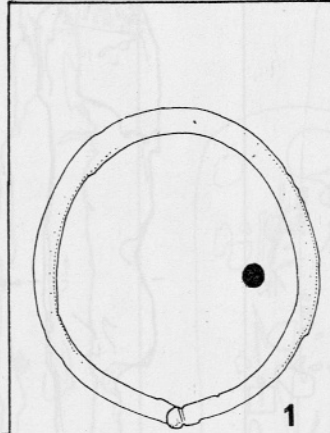
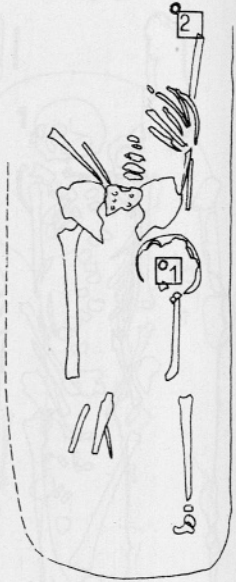
T. 7

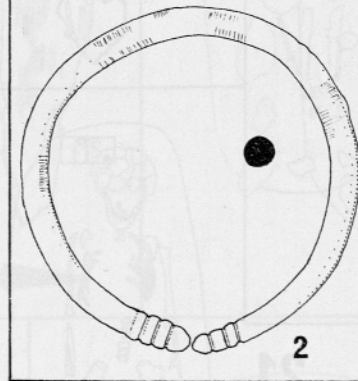
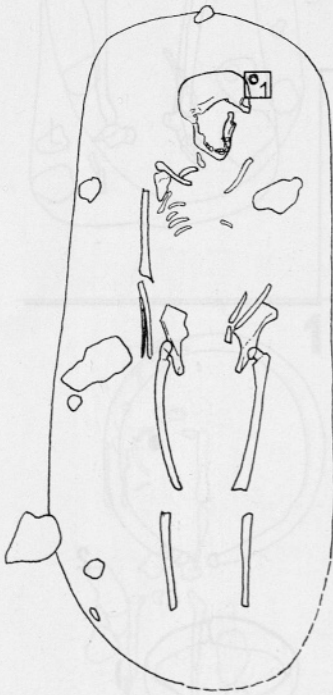
20

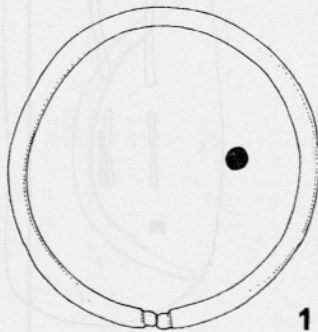
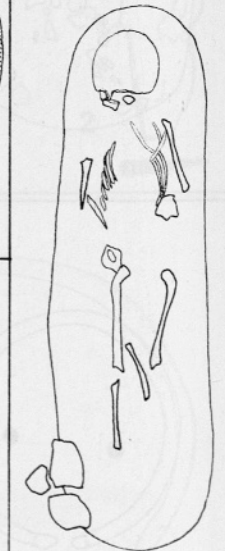
22

23

26

24

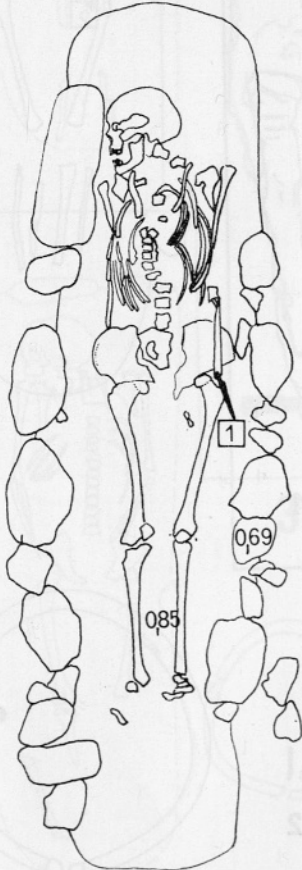
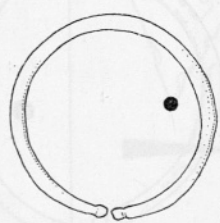
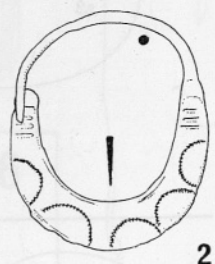
25

27

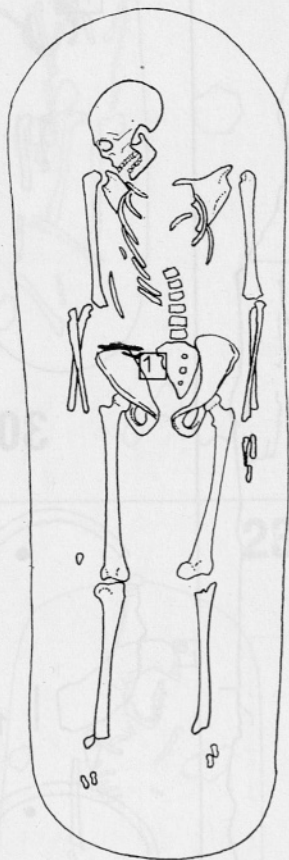
30

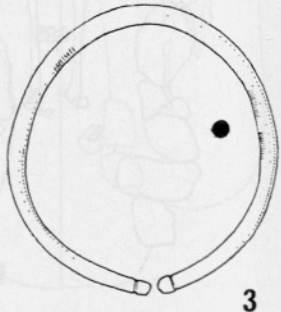
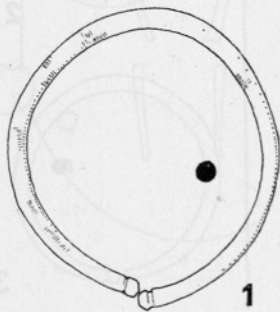
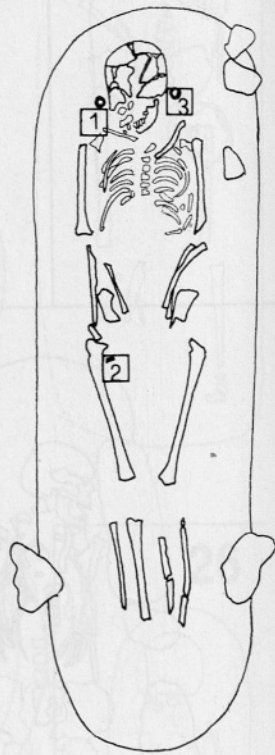
1

T.9

28

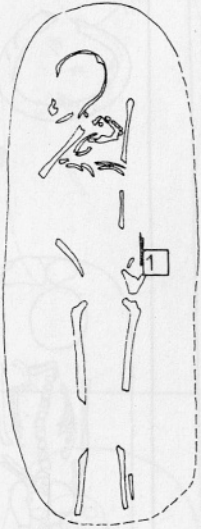

29

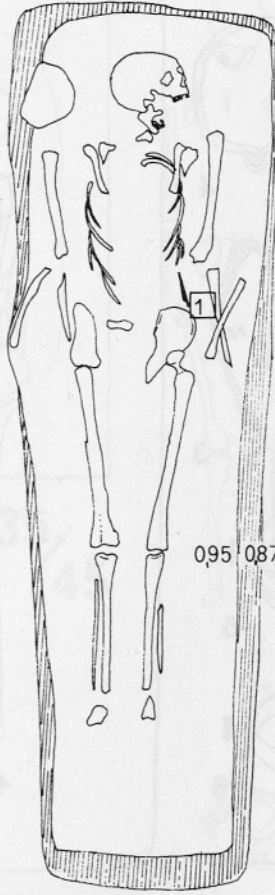

T. 10

31

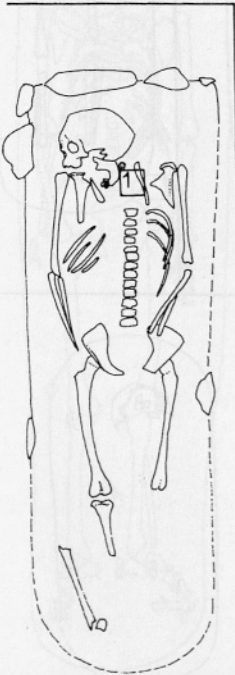
1

33

1

32

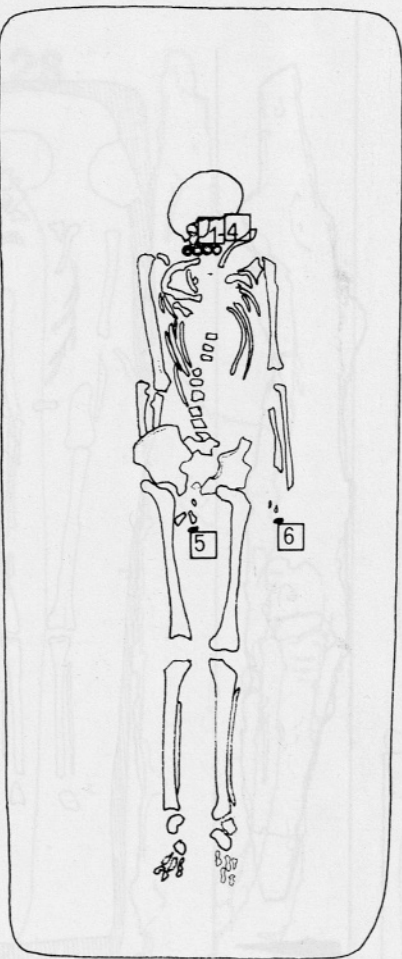
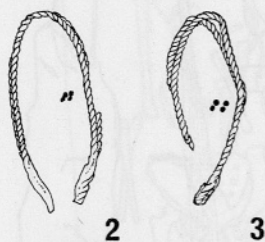
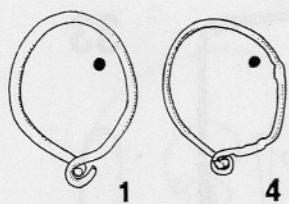

1

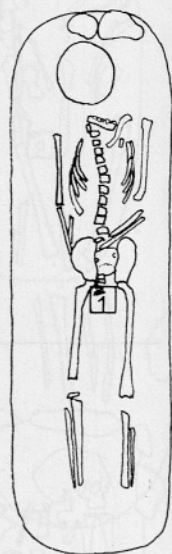
36

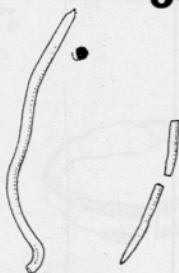
34

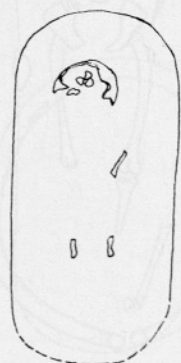
37

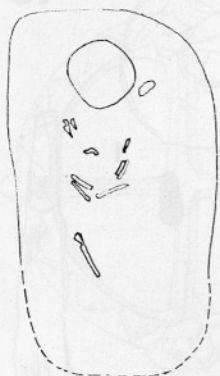
38

39

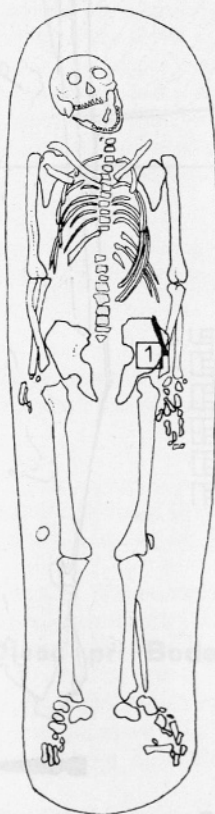
40

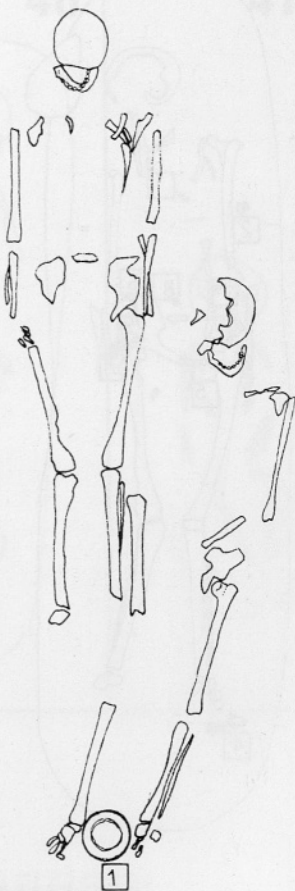
44

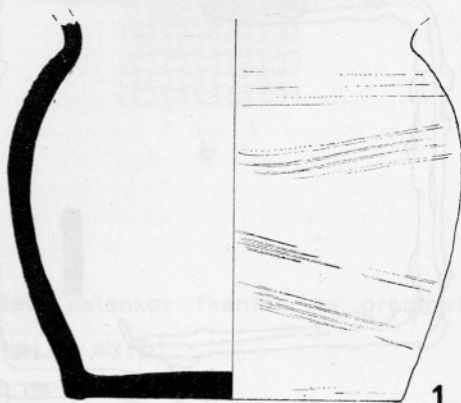
42

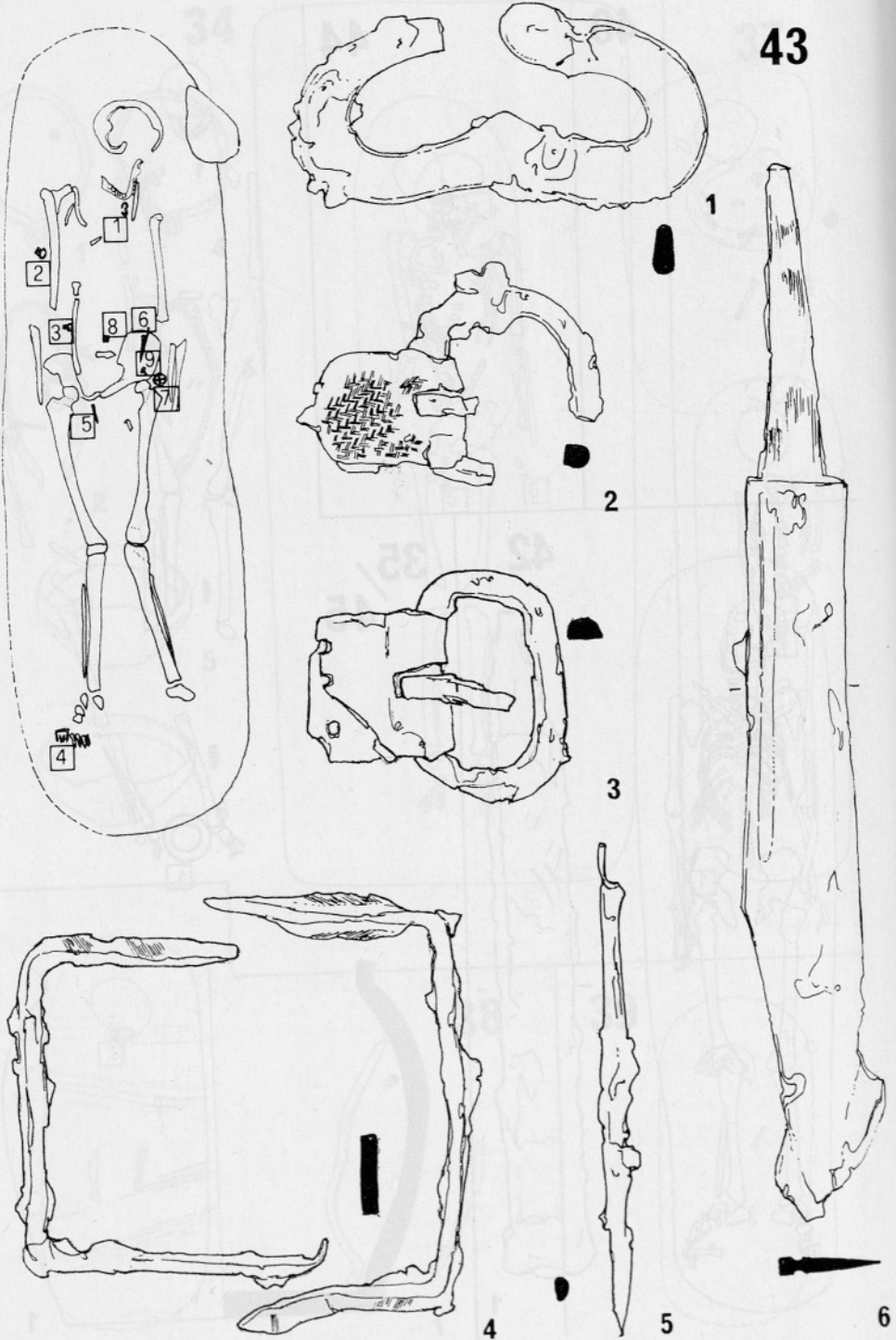
35/45

1

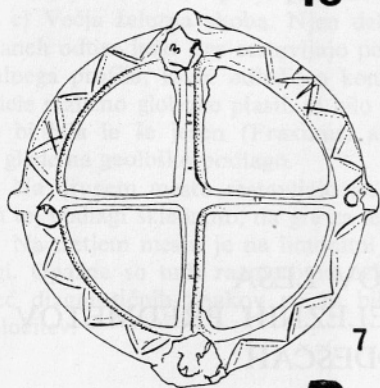

1

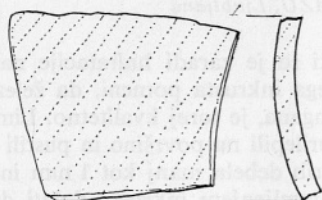

T. 14

43

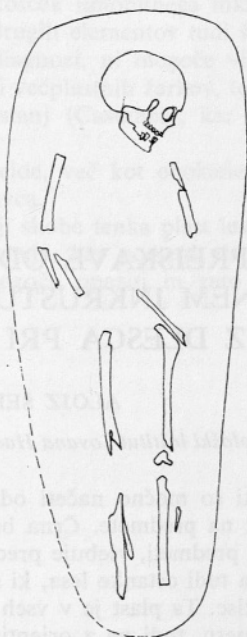

7

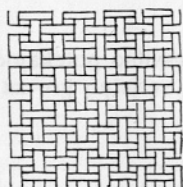
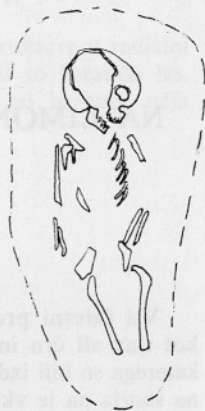

8

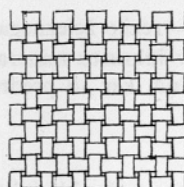
46

47

a

b

Dlasc pri Bodeščah:

risarska povečava ostankov tkanine na predmetih iz grobov 28 (a) in 43 (b).